

СПЕЦПРОЕКТ

ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ ВОЇНІВ
С. 6-30

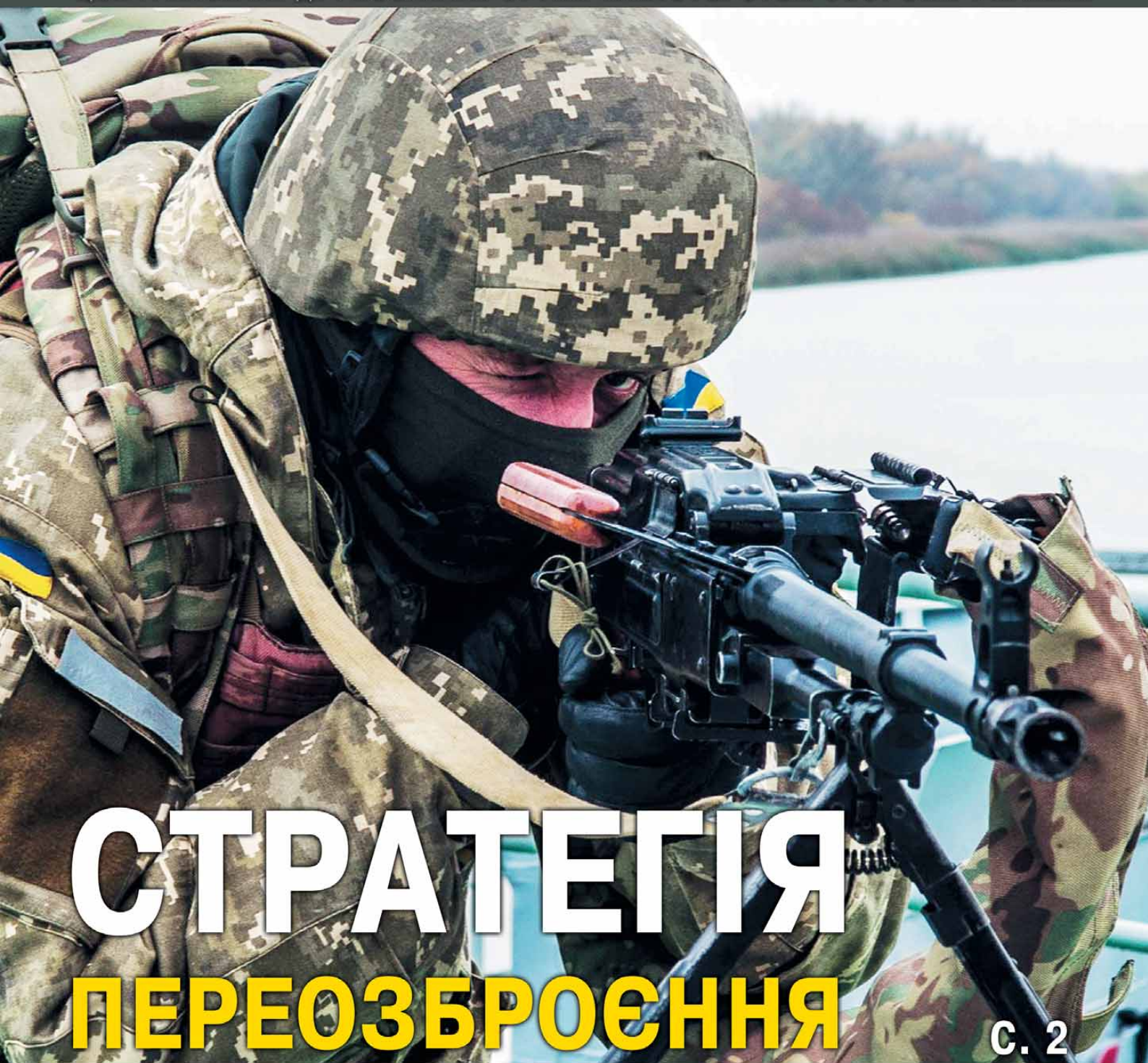
№12 • ГРУДЕНЬ 2016

ЧИТАТИ – ЩОБ ЗНАТИ, ЗНАТИ – ЩОБ ПЕРЕМАГАТИ!

У К Р А Ї Н И

Військо

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

СТРАТЕГІЯ ПЕРЕОЗБРОЄННЯ

С. 2

**ПІДПИШИ КОНТРАКТ
ЗІ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ**

**MIL.GOV.UA/CONTRACT
0 800 50 00 51**

Міністр оборони України генерал армії України **Степан Полторак:**

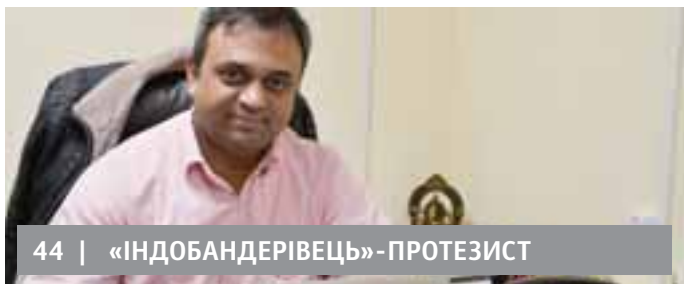
«Від бійців, які зараз знаходяться на лінії зіткнення, залежить спокій нашої країни, адже саме вони надають можливість Збройним Силам України ставати сильнішими. Перемога буде за нами, бо з нами Бог, і з нами Україна! Нам ще є над чим працювати. Хочу звернути увагу, що кожен командир повинен бачити у своїх підлеглих в першу чергу людей. Це запорука нашого успіху, і це пріоритетне завдання для кожного із нас».

ЗМІСТ

- 2 | АРСЕНАЛ**
Стратегія переозброєння
- 6 | ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКИХ ВОЇНІВ**
«Приймай роту, Владе...»
- 10 | ПОБРАТИМИ**
Двадцятирічний командир
- 12 | АДРЕСИ МУЖНОСТІ**
Взвод Каплі
- 14 | СПОГАДИ З ПЕРЕДОВОЇ**
Двобій «Гіацинтів»
- 16 | ВІДЧАЙДУХИ**
Пункт призначення – війна
- 20 | МОЛОДІ ГЕРОЇ**
Солдат Гайдайчук
- 22 | НЕЗЛАМНІ**
Сильний духом
- 24 | ФРОНТОВІ ІСТОРІЇ**
«Док»
- 28 | ГЕРОЇ АТО**
Юліанович
- 32 | КАЛЕНДАР-2017**
- 35 | ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ**
Зціливши тіло, вилікуєш й душу
- 40 | ПОЧУТИ СОЛДАТА...**
Розстріляні нерви
- 44 | ЖИТТЯ БЕЗ МЕЖ**
Нагендер Парашар:
«індобандерівець»-протезист
- 48 | ФРОНТОВІ ВІРШІ**
Рядки, народжені душею
- 50 | ТВОЇ СИНИ, УКРАЇНО!**
Навіки перший
- 52 | БЛАГОДІЙНИЦТВО**
Справжній еллін Бумбурас
- 54 | ВОЛОНТЕРСЬКА ІДЕЯ**
«Гра престолів» по-запорізьки:
тепловізори за трон
- 56 | ЗРОБЛЕНО В УКРАЇНІ**
Ленінградського чекіста дратують наші ракети...
- 60 | МОВА ПРО МОВУ**
Коли в Москві жаби квакали...

14 | ДВОБІЙ «ГІАЦИНТІВ»

44 | «ІНДОБАНДЕРІВЕЦЬ»-ПРОТЕЗИСТ

60 | КОЛИ В МОСКВІ ЖАБИ КВАКАЛИ...

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Засновник:
Міністерство оборони
України

Адреса редакції:
вул. Мельникова, 81,
04050, Київ, Україна, а/с 72
Телефони редакції:
(044) 483-08-39, 489-38-59
mail: viysko2012@ukr.net;
Електронна версія:
<http://www.viysko.com.ua/>
© «Військо України», 2014

Підписано до друку:
20.12.2016 р.
Наклад: 2200
Віддруковано:
ТОВ «Інтер Прінт 1»
Передплатний індекс: 74101
Передплату можна оформити
в усіх поштових відділеннях
зв'язку
Свідчення про державну
реєстрацію:
КВ № 827 від 12.07.1994 р.

Головний редактор:
Валентин БУРЯЧЕНКО

Заступник головного
редактора:
Андрій МИРОНЧУК

Відповідальний секретар:
Вячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Начальники відділів:
Олександр БІРЧЕНКО,
Ігор ПАРУБСЬКИЙ,
Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО

Спеціальні кореспонденти:
Сергій БАСАРАБ,
Юрій КУЗНЕЦОВ,
Олег СУШИНСЬКИЙ,
Галина ЖОЛТІКОВА

Кореспонденти:
Валерія СОКОЛІК,
Валерій ВОРОНЧУК,
Олександр ПАНЮКОВ

Літературний редактор:
Олена ПОЛЯНСЬКА

Редакція не несе відповідальності за зміст повідомлень інформ-агентств і може друкувати статті, не поділяючи поглядів автора. Відпо-відальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Роботи (фотознімки, статті, малюнки, тексти та інші матеріали), які прийшли на адресу редакції, не рецензуються і не повертаються. Передрук матеріалів чи будь-яке інше їх використан-ня можливе лише з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів посилання на журнал «Військо України» обов'язкове. За зміст реклами відповідальність несе рекламодавець.

СТРАТЕГІЯ ПЕР

Військова агресія з боку Росії поставила руба питання про переозброєння українського війська. Це стало потужним стимулом для розвитку промисловості і сигналом для підприємств вітчизняного ОПК. Адже на передовій неабияк чекають на сучасну та якісну зброю і військову техніку. А потенціал у нашої оборонки є. Що, зокрема, засвідчила XIII спеціалізована міжнародна виставка «Зброя і безпека», що відбулася у Києві в жовтні цього року. «Військо України» постійно приділяє увагу цій темі. «Вітчизняні виставки озброєнь є частиною заходів щодо комплексного переозброєння Збройних Сил України на нові сучасні зразки озброєння та військової техніки – з максимальним використанням можливостей вітчизняного ОПК», – зазначив заступник Міністра оборони України генерал-лейтенант Ігор Павловський у розмові з нашим кореспондентом. Пропонуємо інтерв'ю з Ігорем Валентиновичем та огляд останніх напрацювань підприємств, що входять до складу Державного концерну «Укроборонпром»

– Пане генерал, насамперед хотілося б запитати про основні напрями діяльності Міноборони щодо посилення обороноздатності країни у військово-технічному сегменті і про те, яку роль відіграють у цьому виставки озброєнь, зокрема, «Зброя та безпека 2016»?

– Хочу відзначити, що за доволі короткий термін у державі здійснено чимало заходів щодо підвищення рівня боєздатності Збройних Сил України. Але відновити (створити) дієву систему, яка б повною мірою дозволяла виконувати всі завдання щодо технічного оснащення Збройних Сил України, є досить складною проблемою.

За оцінками експертного середовища, український ОПК спроможний виробляти за замкненим циклом незначний відсоток (близько 3-5 %) загальної номен-

ЕОЗБРОЄННЯ

клатури ОВТ для потреб Збройних Сил України. Але й у цих зразках висока питома вага комплектуючих виробів, матеріалів і сировини виробництва країн СНД, зокрема Російської Федерації. Для подолання такого стану Україна має переводити відносини із країнами СНД переважно у двосторонній формат. Поміж країн-членів СНД основними партнерами для нас залишаються Азербайджан, Білорусь і Казахстан. Також нам необхідно активізувати зусилля щодо пошуку нових зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних партнерів і союзників у перспективних для України регіонах Близького Сходу, Латинської Америки, Африки та Азійсько-Тихоокеанського регіону.

Для усунення цих перепон Міністерство оборони України, спільно з ДК «Укроборонпром» створили концепцію та програму імпортозаміщення комплектуючих виробів, матеріалів і сировини для виробництва вітчизняної продукції військового призначення.

Не менш важливі заходи вживаються щодо посилення військово-технічного співробітництва з іншими країнами світу з метою закупівлі або отримання у вигляді військово-технічної допомоги необхідних для задоволення потреб Збройних Сил України ОВТ або комплектуючих до них. У цьому контексті виставка «Зброя та безпека» є частиною спільних заходів щодо комплексного переозброєння Збройних Сил України новими сучасними зразками ОВТ з максимальним використанням можливостей вітчизняного ОПК. У виставці цього року брали участь більше 400 підприємств промисловості України та 45 компаній із 12 іноземних держав. Виставкові заходи відвідали військові деле-

гації таких іноземних країн, як Румунія, Ісламська республіка Пакистан, Об'єднані Арабські Емірати, Держава Катар, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Бахрейн, а також близько 40 військових аташе іноземних країн, акредитованих в Україні.

З багатьма іноземними представниками проведені зустрічі з обговоренням перспектив розвитку співробітництва у військовій та оборонно-промисловій галузях.

– Які відмінності нинішньої виставки «Зброя та безпека» у порівнянні з 2015 роком?

– У попередні роки експозиції мали дещо спонтанний, несистемний характер, представлялися зразки техніки, які підприємства могли виготовити на той час, а не ті, що замовлялися Міністерством оборони України. На стендах підприємств і організацій, зокрема волонтерських, виставлялися зразки озброєння та військової техніки, вкрай необхідної для Збройних Сил України, але технічний рівень деяких з них потребував доопрацювання з метою досягнення рівня оперативно-тактичних вимог Міноборони України.

– Що є ключовим у діючій Державній програмі розвитку ОВТ?

– З початком реформування системи оборонного планування в Україні у 2015 р. та затвердженням Стратегії національної безпеки, Військової доктрини, Концепції розвитку сектору безпеки і оборони та Стратегічного оборонного бюлетеня України розпочався процес реорганізації військової організації держави у сектор безпеки і оборони. Завдяки цьому середньострокова програма розвитку ОВТ за своїми цілями та змістом перетворилася у надвидовий міжвідомчий документ, що визначило надзвичайну актуальність створення нової методології її формування та реалізації. Затверджена 30 березня 2016 р. Державна цільова оборонна програма розвитку озброєння та військової техніки на період до 2020 р. об'єднала заходи з розвитку ОВТ та оснащення ними військових формувань Збройних Сил, Державної прикордонної служби, Національної гвардії та інших складових сил оборони України.

Сплановані на середньострокову перспективу заходи з виконання дослідно-конструкторських робіт щодо створення нових та модернізації наявних зразків ОВТ, а також плани щодо закупівлі певної кількості їх за роками програмного періоду, дозволяють підприємствам оборонно-промислового комплексу України розпочати процес планування розвитку власних технологічних та виробничих потужностей.

Затверджені на державному рівні перспективні плани розвитку системи озброєння сектору безпеки і оборони у вигляді програмного документа, заходи якого

підкріплюються фінансовим ресурсом з бюджету країни, визначають певний рівень щорічного державного оборонного замовлення щодо виконання дослідно-конструкторських робіт та серійного виробництва потрібної номенклатури ОВТ у необхідній кількості.

Зазначене у середньостроковій перспективі допомагає визначати стратегію розвитку кожного підприємства, задіяного у виконанні державного оборонного замовлення, оцінити власний потенціальний рівень можливих інноваційних рішень при створенні зразків ОВТ та їхню відповідність вимогам держави щодо кількісно-якісних, економічних та часових показників.

Тобто програма на загальнодержавному рівні виступає рушійною силою розвитку як підприємств ОПК, так і економіки країни в цілому. Вона дозволяє з урахуванням реального економічного устрою держави та можливостей підприємств визначити і спланувати конкретні заходи щодо розвитку майже всіх галузей економіки.

– Державна програма розвитку озброєнь є документом середньострокового планування. А які заходи реалізує Міністерство оборони, аби сформувати орієнтири на подальшу перспективу?

– На виконання рішення РНБО України, введеного в дію Указом Президента України, в Міністерстві оборони України ведеться робота з розробки концептуального документа – Основні напрями розвитку озброєння та військової техніки на довгострокову перспективу. Метою цього документа є формування цілей, визначення напрямів розвитку наукового, технологічного, технічного потенціалу держави для забезпечення потреб Збройних Сил та інших військових формувань України в ОВТ у довгостроковій перспективі. Цей документ є основою планування та виконання на сучасному етапі завдань і заходів, необхідних для забезпечення формування та успішної реалізації майбутніх середньострокових програм розвитку ОВТ та ОПК в межах намічених довгострокових цілей.

Реалізація Основних напрямів розвитку ОВТ, по-перше, дозволить підвищити ефективність формування, реалізації та узгодженості середньострокових державних програм розвитку Збройних Сил України, ОВТ та ОПК, а по-друге, забезпечить створення в державі науково-технічного та технологічного доробку для розроблення зразків (комплексів, систем) ОВТ з урахуванням прогнозованих потреб Збройних Сил та інших військових формувань України.

«Мисливець» — таку назву отримала модернізована версія БМП-1УМД. Фахівці ДП «Житомирський бронетанковий завод» продемонстрували можливості передової цифрової системи управління вогнем, встановленої на цю бойову машину. Вона здатна в автоматичному режимі розпізнавати та відслідковувати цілі та є одним із елементів створення роботизованих бойових модулів. Завдяки їй «Мисливець» може бути не тільки засобом транспортування та вогневої підтримки підрозділів, а й автономною бойовою одиницею із дистанційним керуванням. Сам «Мисливець» оснащений німецьким двигуном, сучасним бойовим модулем із гарматно-ракетним озброєнням та комплексом зниження помітності.

— Використання роботизованих бойових модулів дає багато переваг. Наприклад, значно скорочується час відкриття вогню. Завдяки дистанційному керуванню

швидко евакуйовувати поранених з поля бою. Окрім того, встановлення на «Фантом» протитанкового ракетного комплексу дозволяє отримати малопомітний, мобільний та ефективний засіб знищення броньованої техніки противника.

— Цифрові технології розпізнавання цілей у поєднанні із сучасним прицілним комплексом дозволяють «Фантому» вести точний вогонь в будь-яких умовах, що є гарантією успішного виконання бойових завдань», — прокоментував результати випробувань «Фантому» керівник ДП «Спецтехноекспорт» Павло Барбул.

Паралельно зі створенням сучасної зброї на підприємствах «Укроборонпрому» триває процес виконання державного оборонного замовлення.

Так ДП «Завод точної механіки» достроково поставив ЗС України більше двох сотень гармат 3ТМ1 та 3ТМ2. А КБ «Артилерійське озброєння» успішно ви-

ськової прийомки кожен з мінометів КБА-48М1 здійснив контрольний настріл всіма видами зарядів. Українське військо має отримати надійне та точне озброєння, яке відповідає вимогам сучасної війни, — заявив генеральний директор КБ «Артилерійського озброєння» Вадим Штепенко.

Під час вогневих випробувань на полігоні «Дівички» представники Міноборони відзначили повну відповідність зброї заявленим тактико-технічним характеристикам.

Ще одна новина — бойовий модуль «Вій» для легкої бронетехніки. Його розробила ДП «Київський бронетанковий завод», що значно посилює вогневу міць таких машин.

— «Вій» виготовлено з вітчизняних комплектуючих. Він є яскравим прикладом кооперації державних та приватних підприємств», — зазначив Генеральний директор ДК «Укроборонпром» Роман Романов.

«Вій» призначений для ураження на дальності до 2 кілометрів живої сили противника, транспортних засобів, наземних об'єктів, а також повітряних цілей на висотах до 1000 метрів. Завдяки використанню сучасних електронних систем робота модуля здійснюється дистанційно, з можливістю використання сучасних тепловізійних прицілів.

Родзинкою «Віа» є 23-мм гармати ГШ-23, що мають високий темп стрільби у 3000 пострілів за хвилину, тобто у воєногра за одну секунду вилітає 50 снарядів.

Саме така висока скорострільність, у поєднанні з можливістю встановлення на чотирикільснну техніку, роблять «Вій» потужною та універсальною зброєю, вважає головний розробник нового бойового модуля Андрій Палехін.

В'ячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

оператор може знаходитись у глибині позицій, поки бойовий модуль у цілодобовому режимі мониторить рубіж оборони, — прокоментував Олексій Бабіч, директор ДП «Житомирський бронетанковий завод».

На початку грудня на військовому полігоні в Чернігівській області з можливостями української бронетехніки ознайомився керівний склад Ради національної безпеки і оборони, Міністерства оборони та Збройних Сил України.

Разом з «Мисливцем» показав що може, і безпілотний тактичний багатоцільовий транспортний засіб «Фантом» від ДП «Спецтехноекспорт».

А це великий спектр завдань. Така техніка може доставляти боекомплекти та вантажі через зони, які знаходяться під загрозою обстрілу противника або в зоні ризику замінування, безпечно і

конало випробування завершальної 2016 року партії мінометів калібру 82-мм КБА-48М1.

— У відповідності до програми вій-

Своїм двометровим зростом і статурою він нагадує відомих американських баскетболістів Блейка Гріффіна, Кобі Браянта, Леброна Джеймса... Та, на відміну від грізних форвардів, котрі до того, як стати «баскетбольними богами» для заокеанської публіки, роками відточували філігранні «слем-данки» на спортивних майданчиках, Владислав Циба обрав благородну професію захисника України й у зовсім юному віці потрапив на війну. Корінний донбасівець понад три місяці захищав авдіївську промзону, протистояв навалі російських окупантів, був поранений. Попри всі труднощі, через які довелося пройти, східна війна стала для українського офіцера-десантника справжньою школою життя...

«ПРИЙМАЙ РОТУ, ВЛАДЕ...»

27 лютого 2016 року – особлива пам'ятна дата для Владислава, бо того дня він став офіцером. Випускник аеромобільного факультету Одеської військової академії отримав призначення на посаду командира взводу у 90-й батальйон 81-ї окремої аеромобільної бригади – однієї з найбоєздатніших у зоні АТО. Перші дні в новому колективі для молодого офіцера виявилися нелегкими. Його підлеглі – бійці четвертої, п'ятої та шостої хвиль мобілізації – за віком годилися Владу в батьки. Всі учасники бойових дій. Кожен пройшов не одну гарячу точку на Донбасі. Тож молодий офіцер «не рубав шаблю» і не послуговувався безглуздою приказкою: «Я начальник – ти дурень!» Він будував стосунки на взаємоповазі. Поступово заживав авторитет. А в березні 2016-го вперше поїхав у район проведення антитерористичної операції.

Як тут не згадати слова із книги «Взвод, приготуватись до атаки!..» письменника Сергія Міхienкова: «Вони, лейтенанти, завжди були наймолодшими солдатами у списку взводів і рот. Їх не балували нагородами. І коли щось не могли виконати бійці, приклад подавали взводні лейтенанти...».

– Авдіївська промислова зона, відвойована в бойовиків, на той час стала найгарячішим місцем фронту. Ми прибули в Авдіївку в складі ротної тактичної групи, яка налічувала понад 150 військово-службовців, – згадує десантник. – Звісно, хвилювалися. Адже якихось двадцять днів тому я сидів за курсантською партою, а тут – вже на самісінській передовій. Бути військовим командиром – це дуже

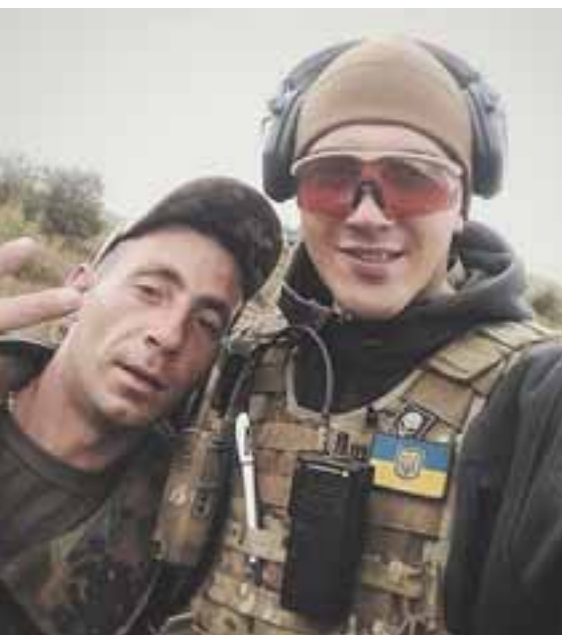
велика відповідальність, адже йшлося про життя людей. Усвідомлював, що й сам можу не повернутися звідти живим.

За словами Владислава, «промку» недарма назвали другим донецьким аеропортом. Про те, що ворог не шкодував снарядів, свідчили розбиті бетонні будівлі та зрешечені металеві конструкції. Акустика від зруйнованої інфраструктури відбивала напружену атмосферу. Кожну секунду лупали вибухи. Навіть автоматна черга десь поряд змушувала переходити на біг. Противник стояв на відстані до 100-150 метрів, тому регулярно велися справжні бої.

Взвод Циби зайняв оборону на позиції під назвою «Підкова». Звідти десантники тримали

під вогневим контролем стратегічно важливу для терористів транспортну артерію Донецьк-Горлівка. Усі спроби бойовиків вибити «крилатих піхотинців» із цієї ділянки фронту закінчувалися для них поразкою. Нашим хлопцям доводилося ховатися в укриття, відстрілюватися, вести спостереження та знову чекати підступних атак бойовиків і найманців. Однак вони витримали шалені обстріли, дуже швидко звикли до обстрілів,

на ходу навчалися воювати і бити ворога.

Сутички з оскаженілими прихильниками «руського міру» в середині березня 2016 року назажди відклалися в пам'яті взводного Циби. Владислав та його воїни щоденно протистояли терористам, які практично безперервно вели вогонь зі сторони покинутого гуртожитку – будівлі, що слугувала своєрідним орієнтиром для наших хлопців. Часто вони допомагали побратимам із сусіднього поста «Грузин» та разом перехресним вогнем «кошмарили» лютого ворога й знищували його та техніку.

А цей героїчний вчинок увійшов до історії їхньої ротної тактичної групи 90-го батальйону.

Якось хлопці одного з підрозділів роти, які закріпилися за

кілометр від «Підкови», цілу ніч вели інтенсивний бій із російсько-терористичними військами. Бойовики намагалися взяти наших захисників в облогу, проте марно. Однак, коли бойовики кинули на захоплення тієї позиції всі свої наявні сили, сержант запросив допомогу:

– Ще кілька атак – і ми будемо в оточенні. Сили нерівні. «Сепарів» більше, сунуть, наче орда, і вже практично під носом у нас! Прошу брати, допомогу! – гукав боєць на іншому кінці рації.

Командування, яке знаходилося на спостережному пункті, доповідь прийняло. Офіцери стискали кулаки. Кожен викурив не одну сигарету. «Чи живі?» – крутилася думка. Коли визрів план порятунку, на допомогу воїнам, що опинилися під мінометним «дощем», кинувся особисто командир 3-ї роти Василь Янюк з двома офіцерами. Військовослужбовці потайки дісталися хлопців, оцінили обстановку і доповіли інформацію про маневри «деенерівців». Завдяки вмілій вогневій операції десантники не допустили прориву терористів. Ротний замисел «спрацював» блискавично.

– Бійці, які спішили на допомогу, коли наблизилися до передової групи, відкрили гранатометний і кулеметний вогонь по противнику. Це стало для окупантів неприємним сюрпризом. Терористи почали панічно відступати і втратили між собою взаємодію. Дана ділянка «промки» залишилася під українським контролем. Тоді всі офіцери, включаючи й командування нашого батальйону, завдання виконали успішно, – згадує десантник.

...Ввечері 13 травня під час одного з ворожих обстрілів Владислава було поранено. Тієї миті він знаходився на «Підкові» й керував своїми кулеметниками, які вправно знищували вогневі «гнізда» терористів. Раптом зі сторони проросійських бандитів по нашому командному пункті пролунали постріли із ручних протитанкових

гранатометів. Все відбулося миттєво. Один снаряд пролетів над головою Владислава, другий – влучив у бетонну опору та розірвався поряд з офіцером.

– Це був звичайний день з обстрілами, напруженістю та прихованим страхом. Реальна загроза існувала завжди, бо невідомо, що може прилетіти з ворожого боку. Бойовики вкотре відкрили вогонь. Ми відповіли і почали вибивати їх з тих місць. Я керував операцією. – згадує епізод бою лейтенант Циба. – Хвилин тридцять знадобилося, щоб зачистити «сепарів». Я ще підбадьорив хлопців: «Молодці. Чудова робота!». І тут... «бах» – постріл. Потім – другий... Одразу не усвідомив, що відбувається. Згодом побачив кров. Осколки від гранати пошкодили руку, оніміли пальці, отримав контузію. Лікувався в польовому шпиталі у Красноармійську, потім – у Дніпрі. Цей гіркий спогад і досі крає душу...

Коли одужав і загоїлися рани, лейтенант Владислав Циба повернувся у стрій. Авдіївську промислову зону разом зі своїм взводом він захищав іще двічі. Але туди взводний повернувся уже зовсім іншою людиною: це був змужнілий, зосереджений, сильний тілом і духом командир. Його взвод, як і весь 90-й батальйон, показав насправді, як потрібно захищати кожен клаптик рідної землі.

...У травні і на початку червня противник помітно посилив інтенсивність вогню. Штурмували танками, гатили із заборонених

152-міліметрових самохідок й 120-міліметрових мінометів. Бойовики вже неприкрито порушували Мінські домовленості. Через їхні обстріли на спостережні пости не могли добратися працівники місії ОБСЄ.

– Активні бої припадали на другу половину дня та ніч. Терористи занавали великих втрат. Вони не вміли воювати. Доходило й до казусів, бо «сепари» вбивали навіть своїх поплічників. Ті кричать: «Дибіли, в нас «двохсоті», закінчуйте стріляти, поки ви нас тут усіх не повбивали! Краще по «украх» влупіть!». Втім регулярно «нахапають» від наших і просять перемир'я, яке згодом самі ж підступно порушують. Складалося враження, що не знає так звана еліта армії «ДНР» відомої поговорки: «Противника треба поважати!» – розповів офіцер.

...16 червня в десантників 81-ї аеромобільної бригади відбулася

ротація. 90-й батальйон повернувся в пункт постійної дислокації. На «промці» хлопців змінили побратими із 122-го аеромобільного. За успішно виконані завдання Владислав Циба отримав подяку від командування частини. Адже за три ротації в найгарячішій точці АТО усі його підлеглі повернулися живими. За свої заслуги отримав волонтерську медаль «Авдіївка. Промзона. Стояли на смерть» та почесний нагрудний знак спілки ветеранів ВДВ України «Десантна доблесть». Згодом талановитого офіцера призначили командиром роти.

– Мене викликав до себе командир бригади полковник Євген Мойсюк і подякував за службу. Він сказав: «Владе, приймай роту! Знаю, що ти готовий керувати таким підрозділом. Впораєшся!» Відповів коротко: «Слухаюсь!» Так став ротним і довіру нашого легендарного комбрига не маю права втратити. Приємно, що командування позитивно оцінило мою роботу, – усміхається десантник.

...Владислав Циба родом із донбаського містечка Мирноград – колишнього Димитрова, що за п'ятнадцять кілометрів від найближчої залізничної станції – Покровськ (Красноармійськ). Там мешкають його батьки, які пишаються сином – справжнім воїном. Офіцер зізнався, що для нього – корінного уродженця Донбасу і захисника Вітчизни повернення мирного життя на тимчасово окуповані території

України є одним з головних завдань. Він впевнений, що це лише питання часу.

– Я завжди ставлю за приклад свій рідний Мирноград, який завжди був українським. Навіть під час «кривавої весни» 2014 року, коли сепаратистські групи захоплювали адміністративні будівлі, створювали блокпости та розгромалювали Слоб'янськом, Краматорськом і Костянтинівкою, в Мирнограді майорів синьо-жовтий стяг і відбувалися проукраїнські патріотичні зібрання. Одягнувши блакитний берет, я не один раз гордо проходив вулицями міста і не чув жодного лихого слова у свій бік. Коли випадає можливість, навішую до своїх батьків, рідних, друзів і нічого не боюся, адже це – моя рідна українська земля. Вірю, що вже незабаром настане час, коли до людей, які проживають на тій стороні, прийде прозріння, – переконаний офіцер.

...Свою місію в зоні АТО відважний десантник виконав із честю. Він ніколи не ховався за спину солдатів, а навпаки – був у вирі подій поруч із підлеглими в окопах, у бліндажах і на постах. Командував, радив і підтримував своїх хлопців у важкі хвилини інтенсивних обстрілів. Попри молодий вік, Владислав Циба виявився справжнім героєм і командиром, яким може пишатися Українська армія!

Олег СУШИНСЬКИЙ

У той час, коли його однолітки вчилися у виші чи робили перші спроби знайти себе в цивільному житті, Петро Мазярчук вже воював на захопленому терористами Донбасі.

У свої молоді роки він став командиром штурмового взводу, командиром, якому довіряли та за яким без вагань ішли навіть вдвічі старші за нього бійці. Адже бачили його завзяття, знали, що не підведе, не залишить у біді

ДВАДЦЯТИРІЧНИЙ КОМАНДИР

Кожна бойова операція для сержанта Мазярчука була особливою. На рахунок його підрозділу безліч вдалих маневрів, чимало визволених від ворога населених пунктів. Коли йшли на штурм чи зачистку, завжди мав перед очима героїчний приклад старших офіцерів – вони були взірцем для нього, а він – для своїх підлеглих.

Приказка «Воїнами не народжуються, воїнами стають» – не про Петра. Він змалечку прагнув бути військовим. Не полишив війська ні тоді, коли отримував «копійки» на першій своїй посаді контрактника, ні тоді, коли армію охопила широкомасштабна реформа «оптимізації», а в його штурмовому взводі залишилося п'ятеро бійців. Він не йшов з армії, бо знав – така робота до снаги лише справжнім чоловікам і про неї ще гадають.

На жаль, чекати довго не довелося. З перших же днів подій на Сході України Петро зі своїми побратимами з 95-ї окремої аеромобільної бригади рушив на

захист Батьківщини. Вони їхали на охопленій полум'ям Донбас, і їх благословляла вся Україна. Тоді відчув неймовірну гордість, що він воїн.

– Саме в такі моменти розумієш: на тебе покладена особлива місія. На постах ДАІ, у Вінницькій та Миколаївській областях, колону зупиняли люди. Вони без зайвих слів клали на БТР коробки та мішки з продуктами, а хтось просто стояв з очима, переповненими слізьми. Якось дорогою сталася механічна поломка. Зупинилися та почали лагодити. Під'їхав чоловік на машині й запитав, чим може допомогти. Ми відповіли, що самі впораємося. Поки ремонтувалися, він привіз нам з магазину печива та води і сказав: «Тримайтеся, хлопці», – згадує Петро березневі події 2014-го.

Здавалося б, невеличка увага, але тоді для бійців вона мала величезне значення. У їхню свідомість міцно входило: їм є кого захищати, вони не скоряться.

Кардинально інша ситуація їх чекала на Донбасі. Петро каже,

що коли їхали на ту чи іншу операцію, то вздовж дороги помічали людей, які дивилися на них хижими поглядами, а по губах, навіть без сурдоперекладача, можна було прочитати «фашисти». Він не звертав на них уваги і розповідав, що любить свою роботу, знав, що за ним український народ, і одурені російською пропагандою люди йому не зможуть стати на заваді.

Він добре розумів, що на війні легко не буває. І як тільки йшли в атаку чи розпочинався вогонь, давався взнаки його армійський гарт:

– Коли ти бачиш, як підбитий БТР здіймається на 3 метри в повітря, в нього відлітає башта, а кожен сантиметр незахищеного простору насичується смертельною небезпекою, то в такі миті страху не відчуваєш. Тобою керують інстинкти воїна: зайві думки відсутні, ти чітко робиш те, що маєш робити, не боїшся, що тебе поранить чи вб'є. Це такий собі холодний розрахунок куди стріляти, куди перебігти і як залишитися живим. Тоді при-

гадуєш все те, чого вчили. Це вже потім, після бою, з'являються почуття і розуміння, що ти міг звідти не вийти. Таким запам'ятався йому перший танковий бій на славнозвісному першому блокпосту поблизу Слов'янська, що отримав назву «Рибгосп».

Проти російських танків, які, звичайно, не мали знаків розрізнення, у наших оборонців блокпости були 4 БТРи, ПТУри та особиста зброя. Зупинити стрімкий наступ ворожих танків українські бійці за таких умов не могли.

— Ми відступили, бо інших шансів залишитися живими не мали. По нас ще вели вогонь з танка та БТРа з дамби, а від лісу — з двох БМД. Наші два БТРи загорілися, серед бійців були вбиті та поранені. Вісім гранат із РПГ по ворожій броні випустили — танк зайнявся, видно було, що його екіпаж контузило. А за ним другий вивернув прямим ходом на нас, — розповідає сержант Мазярчук.

Командир роти біг своїми позиціями та кричав взводним: «Відходимо!» Минуло два роки, а той момент Петро згадує, як зйомку якогось жакливого фільму:

— Все вибухало, всюди дим, гар, а він виходив радіозв'язком на нашу артилерію, яка тоді стояла на Карачуні й кричав у слухавку: «Давай вогонь по моїх позиціях!»

Бійці швидко полишали огорнутий полум'ям блокпост. Останніми відходили командири, з ними і Петро Мазярчук. Та відважний сержант вирішив закинути в єдиний вцілілий БТР ручний протитанковий гранатомет. Всі йому кричали, щоб тікав. Але боєць затявся. Та лише зробив рух, щоби взяти до рук зброю, як розпочався масований обстріл. Поруч по броні вдарив снаряд з ворожого танка, а за кілька міліметрів від ноги пролетіла куля. Цей момент запам'ятав назавжди, бо секунди розтяглися в часі, наче у сповільненому кіно — він зміг її побачити. Петро кинув

Петро Мазярчук: «Саме в такі моменти розумієш: на тебе покладена особлива місія»

РПГ додолу і вигукнув: «Їдьмо», бо за мить вони могли назавжди залишитися на цьому місці. Доцперетворив дорогу на суцільну багнюку, але БТР пройшов, вивозячи поранених. Тільки-но хлопці встигли відійти, блокпост почала обстрілювати артилерія.

Бійці ніколи не підводили свого взводного. Командир завжди був із ними поруч і виконував ту ж роботу, що й вони. Ходив на чергування, спав при 25-градусному морозі в напівзруйнованих будівлях, а коли комусь було скрутно, підбадьорював і ніколи не подавав вигляду, що йому також складно. У найнебезпечніші моменти міг усміхнутися, а під час зачистки території гукнути підлеглому: «Малий, побігли! Скільки треба буде, стільки і будемо бігти, я з тобою!» Навіть тоді, коли дістав контузію, відмовився їх полишати на полі бою:

— Хлопці контужені ідуть далі, а я буду сидіти у шпиталі? Ми постійно штурмували позиції. Перший рік протистояння був насиченим та важким.

На його долю випало побувати в оточеному терористами До-

нецькому аеропорту, проводити зачистки поблизу Дебальцевого та багато-багато іншого. Але згадує він про це неохоче.

— Найважче бачити, коли гине боєць. А в бою не важко. Ти просто робиш свою роботу. Якщо ти не можеш чогось виконати, тобі там не місце, — каже захисник України.

В зоні АТО командир відділення десантно-штурмової роти десантно-штурмового батальйону 95-ї бригади Петро Мазярчук чесно виконував свій обов'язок — визволяв рідну землю від окупантів. І, може, й добре, що в одному з боїв на Донбасі він втратив свій шолом із написом «Я відпущу гріхи твої». Війна забрала своє. І хоча залишила на серці воїна багато шрамів, але й навчила по-справжньому цінувати людське життя та плече товариша. Вириваючи рідну Україну із лап російських окупантів, Петро Мазярчук та його бойові побратими, мріяли про її прекрасне і щасливе мирне майбутнє, а свої мрії втілювати вони вміють!

Галина ЖОЛТІКОВА

ВЗВОД КАПЛІ

Його танковий взвод кидали на підсилення по всьому плацдарму. Траплялося, що проти трьох українських танків виходило до восьми ворожих бронемашин. Дошкуляли і сильні морози. Проте труднощів наші хлопці не помічали. Високий бойовий ритм не дозволяв розслаблятися, а від фізичної втоми не залишалось і сліду, коли чергове бойове завдання завершувалося перемогою. Два тижні своєї служби біля Дебальцевого на початку 2015 року Сергій Капля, нині командир другої танкової роти танкового батальйону 92-ї окремої механізованої бригади, не забуде ніколи. Чимало випробувань тоді лягло на його молоді плечі та загартувало як бойового офіцера

...Тридцятирічний Сергій родом із Луганщини і звільнення від бандитів Донбасу для нього є справою честі. Закінчивши 2006-го року Харківський інститут танкових військ, залишився служити у батальйоні забезпечення навчального процесу.

Можливо, про службу в обласному центрі та перспективу в майбутньому стати військовим викладачем мріють багато військовослужбовців. Та Сергію не вистачало справжньої бойової роботи. Тому після семи років служби в Харкові він перевівся до Чугуївського гарнізону і почав командувати танковим взводом окремої механізованої бригади.

Із початком російської окупації на Донбасі офіцер буквально засипав командування рапортами з проханням направити його до зони АТО. Та на той час військо-

ва частина виконувала не менш важливе завдання з прикриття державного кордону. Тож кожен «багнет» був на особливому рахунку.

Восени 2014-го Сергію таки вдалося потрапити до складу одного з танкових підрозділів, що направлявся у Донецьку область. Після декількох місяців перебування біля Артемівська, у січні 2015-го він разом зі своїм взводом прибув на підсилення підрозділів 80-ї окремої аеромобільної бригади, яка прикривала Дебальцеве.

– Незламний бойових дух львівських десантників швидко передався всім моїм необстріляним підлеглим. Тому за кілька хвилин по прибутті на позицію, ми вже направили гармати у бік ворожої бронетехніки, – розповів офіцер-танкіст.

Утім сидіти на одному місці

Каплі не довелося. Старші командири перекидали його взвод майже по всьому Дебальцівському плацдарму.

Іноді офіцер командував змішаним танковим підрозділом, де був тільки один його екіпаж, решту становили воїни інших бригад. Бувало, що доводилося стрибати по танках під кулями і особисто ремонтувати системи наведення. Коли ж на початку лютого ворог цілеспрямовано взявся за окупацію Дебальцевого, стало зовсім гаряче. Російські найманці тоді вдвічі-втричі переважали числом і технікою.

– Тепер уже неможливо точно підрахувати, скільки танків чи бронетранспортерів знищили мої підлеглі і скільки вивели з ладу. Шквальний вогонь наших воїнів виливався єдиним потоком на ворогів. Результати ж моїх особистих пострілів: три танки терористів точно перетворилися на купу металу, ще декілька бронемашин було підбито, – зауважує Капля.

Саме в той період свого життя офіцер вперше відчув внутрішню порожнечу через втрату товаришів, з якими пліч-о-пліч стояв у бою. Військовослужбовці з різних підрозділів, яких він знав лише на ім'я чи за позивним, поклали своє життя на околицях Дебальцевого. Чимало знайомих десантників було покалічено та поранено. З деякими з них він потім зустрічався в харківському госпіталі, а з кимсь і нині листується.

Під час одного з боїв 2 лютого 2015 року біля самої «горловини» Дебальцівського напрямку Сергій через тимчасову втрату зв'язку переміщувався між позиціями

– Бандити дуже хотіли оточити угруповання сил АТО, тож від наших дій залежали долі тисяч українських героїв. Ми це добре розуміли. Тому в боях вижимали із себе все можливе і неможливе

двох танків. Доводилося особисто ставити завдання і замерзшими пальцями працювати з приладами. У наступ проти наших бійців тоді пішла російсько-терористична мотопіхотна рота, посилена трьома танками Т-72.

У розпал денного бою Сергій Капля, стрибнувши у башту свого танка, зламав передпліччя лівої руки. Але помітив він це лише пізно ввечері, коли зняв бушлат та був оглянутий медиком.

– Увесь той день я працював, як заведений. Пекельний біль я тоді відчув, але розбиратися із рукою просто не було часу. Бандити дуже хотіли оточити угруповання сил АТО, тож від наших дій залежали долі тисяч українських героїв. Ми це добре розуміли. Тому в боях вижимали із себе все можливе і неможливе, – розповів військовослужбовець Збройних Сил.

Після надання меддопомоги Сергія хотіли відправити у тил до Артемівської районної лікарні. Та молодий офіцер категорично відмовився залишати підлеглих. Тільки під кінець наступного дня, коли прибула йому заміна, травмований погодився на евакуацію.

Після місяця лікування Сергій Капля у березні 2015-го повернувся до розташування військової частини, а вже у квітні виконував бойові завдання на рідній Луганщині. Відтоді він із підлеглими не полишають найсхідніший напрямок зони АТО.

У його житті трапилося чимало доленосних подій і важких випробувань. Та ті два тижні участі у боях біля Дебальцевого стали своєрідним іспитом на мужність, який він успішно склав.

У серпні 2015 року Указом Президента України за героїзм і самовідданість, проявлені у боях на Донеччині, танкіста нагороджено орденом Богдана Хмельницького III ступеня. Цю звістку він отримав просто під час чергового бою біля міста Щастя. Радіозв'язком про це повідомив сам командир бригади полковник Віктор Ніколюк.

Службовими успіхами офіцера у Харкові пишаються його дружина Олена та маленькі донечки Альбіна й Валерія. Заради них, найдорожчих та найкращих у світі, він здатний витримати ще хоч двадцять військових операцій і, як обіцяв дітям, повернутися живим додому.

Капітан Сергій Капля твердо вірить у перемогу над російськими терористами і відновлення миру на українському Донбасі.

Дмитро ГОРБУНОВ

ДВОБІЙ «ГІАЦИНТІВ»

Спекотний липень 2015-го. Російські окупанти п'ятий день поспіль обстрілювали з артилерії наші позиції біля Гранітного та Мар'їнки. Розвідка, встановивши, що вони гатять із далекобійного важкого «Гіацинта», повідомила їхні координати. Та ворог був хитрий, діяв професійно: відстріляє вночі кілька десятків снарядів і миттєво змінює позиції. Така собі обслуга-«привид». Проти ворожої гармати українці виставили власний «Гіацинт».

Два тижні молодший сержант Віктор Петриченко, командир гармати окремої артилерійської бригади з позивним «Рибак», разом зі своїми хлопцями «полювали» на ворожу «квітку» й буквально жили в лісо-смугах поблизу Комінтернового. Страшенна спека не давала продишу ні вдень, ні вночі. Воякам набридло щоразу пити теплу воду та їсти консервовану рибу з тушонкою. Спали уривками, по кілька годин, просто неба. Вночі дошкуляли комарі. Та про відпочинок годі було й мріяти: війна є війна, всім важко, до того ж «Гіацинт» окупантів треба знищити за будь-яку ціну. Але замість того, щоб розпочати справжнє «полювання», гарматна обслуга «Рибак», здавалося, тільки те й робить, що постійно займає та змінює вогневі позиції. Раз у раз,

тільки-но гармаші прилаштують свого «Гіацинта», «згори» надходить команда, рушати в інше місце. Його бійці помітно нервували. Воно й зрозуміло, адже «Саїду», «Гурману», «Пасічнику», «Цигану», «Старому» та «Балабону» хотілося справжньої роботи – вистежити таки тих артилеристів противника, які постійно уникали наших та намагалися перехитрити. Натомість доводилося вештатися лісами.

«Можливо, слід чекати, а не кочувати з місця на місце?» – висловлювали вголос думки українські гармаші. Та «Рибак» уже вивчив своїх хлопців, знав підхід до кожного – не дарма ж півроку був їхнім командиром.

– На війні перемагає той, хто переграє противника, – казав Віктор своїм підлеглим. – Отже, думаємо та чекаємо, хлопці, ми його

обов'язково накриємо. Гадаєте, я не хочу покарати загарбника? Але поки мусимо чекати. Так треба, - коротко відрізав Петриченко виснаженим та знервованим побратимам.

Та ось однієї ночі по радіостанції раптом надійшла команда зайняти вогневу позицію, приготуватися до стрільби. «Нарешті ми їм дамо перцю!» – раділи гармаші бороданя Петриченка-«Рибак». Розклавши боєкомплект на землі, чекали. Традиційно попрощалися один з одним, адже під час контрбатареїної боротьби статися може що завгодно. Минали хвилини, за ними години, а накази «працювати» не надходило... Нерви натягувалися, наче струни. Та незабаром скомандували «відбій», зібрати гармату і «додому». Так минув ще один, схожий на попередній, день. І знову невдало, як вважав колектив «Рибак», знову окупанти безкарно турбуватимуть вогнем. – Що ж, можливо, іншим разом більше пощастить, - на цій оптимістичній ноті з надією на день прийдешній розійшлися артилеристи на відпочинок.

Коли вкотре під час «роботи» надійшла вказівка від «Івановича», командира батареї, зайняти вогневу позицію, «Рибак» лише усміхнувся хлопцям, мовляв, знову тренуємось, все – в нормі.

Гармаші «Саїд» та бородань Петриченко-«Рибак»

Аж раптом команда: «Стріляти «Рибаку». Ціль - «Гіацинт». Осколково-фугасним. Підривач – осколковий. Біглим – вогонь!» Не повіривши власним вухам, бійці Віктора Петриченка на мить завмерли, а потім немов струм пройшов крізь кожного – забігали, як вчили у навчальному центрі, кожен на своєму місці. Випустивши по ворогу кілька снарядів та ще не знаючи результатів своєї «роботи», за командою комбата змінили вогневу позицію. Вдруге зайняли

місце для стрільби. За мить – знову наказ відкрити вогонь. Хлопці не бігали, а літали. Кілька хвилин – і ще понад десяток снарядів летять у бік ворога.

– Спостерігав за хлопцями і радів, що бачу їх знову за справжньою роботою. Кожен із них був втомлений та геть виснажений, але по-своєму щасливий і гордий тим, що саме він «упіймає» і знищить ту кляту гармату», - згадує «Рибак». А на ранок «Іванович» повідомив, що більше не «цвістиме» ворожий «Гіацинт» на нашій землі і по-чоловічому подякував хлопцям за гарну роботу...

Розмова добігала кінця, але відчувалося, що Віктор ще не все сказав. Виявляється, цей привітний бородань – киянин, до служби в армії вісім років працював... пожежником, рятував людей від вогню. Він і сьогодні їх рятує, але вже від нищівних обстрілів сусіда-загарбника. Тут, на війні, за його словами, набагато складніше, ніж у мирному житті, але, як каже, ні на мить не пошкодував, що продовжив контракт із військом. Ворог – підступний і навчений, тому треба вміти його перемагати.

2А36 «Гіацинт-Б» – буксирувана гармата, що належить до великокаліберної артилерії.

Віталій СОКОЛЕНКО

Пункт призначення –

ВІЙНА

...Вони їхали на фронт. Дорогою до Новгородського долали багато перешкод. Транспорт постійно маневрував, об'їжджаючи вирви від розривів снарядів, повалені стовпи ліній електропередач. Їх було семеро, найбільше – одеситів. В машині їхало п'ятеро випускників тамтешньої Військової академії, один лейтенант із столичного вишу та сповнений натхнення і впевнений у собі лейтенант Старичок зі Львова

– Ми ще мало знали один одного, тому всі їхали мовчки і розуміли, що ця дорога не веде на навчальний полігон, а кінцевий пункт нашого призначення – передова. У всієї сімки були схожі думки та хвилювання. Адже ніхто раніше на фронті не був. Курсантські роки минули – попере-

ду доросле життя, – пригадає свій перший день на посаді начальник інженерної служби підрозділу старший лейтенант Микола Старичок.

Глибокої ночі на передовій молодих офіцерів чекав комбат, про якого підлеглі кажуть, що це людина з дуже гарним почуттям

гумору. Для того, щоб зняти напругу в колективі, він часто жартував.

Йому представилися та відрекомендувалися всі новоприбулі лейтенанти. Залишився тільки Микола. Командир запитав у нього, хто він такий? Старичок сказав як постріл зробив: «Призначений

на посаду начальника інженерної служби батальйону випускник Національної академії сухопутних військ 2016 року лейтенант...» Комбат зупинив молодого офіцера і сказав: «Навіть не хочу знати, як тебе звати, адже ваш брат на фронті довго не живе». Звичайно це був жарт, але Микола Старичок зрозумів це не відразу, тож тоді йому стало дуже страшно. А перед очима промайнули все дитинство та юність.

Микола вирішив одягнути однострій ще в шкільному віці. Спочатку, вступивши до військового ліцею у Кам'янці-Подільському. В перші дні він ще сумнівався у своєму виборі. Микола мав репутацію розбишаки і непосидючого хлопця. Тому його налякала суворість армійська дисципліна та дотримання розпорядку дня. Він поділився із батьком своєю проблемою і сказав, що хоче покинути ліцей. Юнакові пішла на користь батьківська порада: «Синку, не поспішай, ти зробив правильний вибір. Ти подорослішав раніше за своїх друзів. Зараз твоє завдання – добре освоїти науку, а до армійського життя звикнеш і ліцейські роки згадуватимеш як найкращі».

Так і сталося. Після закінчення ліцею він вирішив, що буде військовим інженером. Микола вступив до військового вишу у Кам'янці-Подільському, а закінчив навчання в Академії сухопутних військ у Львові.

І от невдовзі після випуску він потрапляє на війну...

Другий день на фронті – і відразу перше бойове завдання для молодого офіцера. Відпочити та зібратися з думками було ніколи. І трохи зухвалий та впевнений в собі лейтенант Старичок разом із своїм інженерно-саперним взводом вийшов на передову.

На підконтрольній батальйону ділянці існувала можливість проходження диверсійно-розвідувальних груп (ДРГ), тому потрібно було замінювати місця їхнього можливого проникнення. В пере-

ломний для Старичка момент, курсантська свідомість змінилася офіцерською.

– Я зрозумів, що дитинство закінчилося, вже немає місця жартам. Тепер у мене є підлеглі, і я відповідаю за їхні життя та виконання бойового завдання, – пригадав Микола.

Під вогневим прикриттям наших підрозділів офіцер пішов на передній край, взявши із собою сапера. Тоді було важливо показати власний приклад.

– Коли встановлював свою першу міну, у мене тряслися руки. Було страшно. Іноді перехоплювало подих. Але усвідомлення важливості моєї роботи не дало

мені провалити свою першу бойову виласку. Адже на позиції мене чекали мої підлеглі, для яких я є прикладом. Працюючи на передовій маєш приділяти увагу кожній дрібниці. Треба вивчити кожен сантиметр, а потім зробити крок. Я все зробив саме так. Завдання було виконане.

Одного разу група саперів Старичка замінювала поле. Офіцер дав команду тим, хто встановив міни, самостійно відходити назад. Так троє саперів повернулися. Офіцер залишився замінювати западинку, яку наші не могли візуально контролювати навіть удень, тож ДРГ ворога могла б там просковзнути.

По радії йому передали щоб повертався. Коли не почули відповіді, знову продублювали: «Старичок, Старичок, відходь додому, тебе вже тримають на прицілі». Радіостанція сапера була приглушена, щоб не заважала концентрації, тож він знову нічого не почув і далі обережно вивчав щупом ґрунт навколо себе.

Наші розвідники перехопили радіообмін «сепарів»: «Відім в полі чловека со щупом, ето может

бить «укроповській» сап'юр». У відповідь прозвучало: «Наблюдайте, огонь не откривать». Тоді Старичкові пощастило.

Коли він повернувся на базу, до нього підійшов колега з позивним «Че Гевара» і каже: «Друже, нащо ти в бій так рвешся, нащо тобі той адреналін, коли ти можеш заплатити за нього життям. Ну ви, сапери, взагалі без страху. Я скільки воюю, такого не бачив. Сказали ж, що тебе тримають на прицілі, чого не послухав?» Тоді Старичок все зрозумів, і зайва

зухвалість відразу кудись зникла. Тоді він усвідомив, що у війни є свої правила, які йому треба засвоїти. За те, що залишився живим, він подякував «його величності випадку» та своєму Ангелу Охоронцю.

Відтоді став обережнішим, але в тилу не відсиджувався. Одного разу офіцер працював зі своїми саперами та групою прикриття в лісосмузі. Коли ворог відкрив по них прицільний вогонь, за лічені секунди кулями постинало гілки дерев та кущів.

— Я миттю опинився на землі і руками почав рити окоп, щоб хоч якось укритися від вогню. У відповідь ми не стріляли, тож ворог думав, що нас знищив. Потрібно було витримати паузу. Та хтось із десантників, чиї позиції були поблизу, не витримав і відкрив вогонь у відповідь. Окупанти знову «підстригли зеленку» поруч з нами, тільки цього разу щільніше і нижче, стрільба по нас продовжилася, — пригадав Микола. — В радіоефірі тоді почув: «Бовдури, що ви робите, там наші «їжачки» (так називають саперів на армійському сленгу) працюють, не стріляти!» Тоді ми дивом вціліли. За це знову дякую Ангелу Охоронцю.

Буває на фронті й таке, що якесь невідоме відчуття підказує: не роби цього, побережи себе, не геройствуй! Бійці це ще називають «чуйкою». Одного разу «чуйка» допомогла і Старичку.

Перед одним із завдань, коли потрібно було просуватися відкритою місцевістю, сапери попросили у офіцера перечекаати. Випалили по цигарці, потім ще по одній. Раптом його осяйнуло, що марно бійці ніяк накуритися не можуть. І в цей момент почався масований ворожий обстріл.

Ось так завдяки «шостому відчуттю» та другій цигарці сапери залишилися живими.

Після перших днів на передовій і бойових завдань Старичок їде на збори молодих офіцерів до Житомира. Там він відчуває себе вже бойовим офіцером.

— Хто мене може тут навчити чогось нового, коли я вже побував під ворожими обстрілами і виконав не одне бойове завдання? — так тоді думав він.

Але заняття в Житомирі проходили офіцери також із досвідом АТО. Щоб трошки приборкати зухвалість молодих лейтенантів, вони говорили «Хлопці, те, що ви маєте бойовий досвід, додає вам тільки поваги та честі, але не дай Бог, щоб ви побачили те, що ми бачили в ДАПі (донецькому аеропорту). Саме там писалися найкращі сторінки нашої історії. І загалом ви ще зовсім молоді і «зелені», тому краще візьміть собі на озброєння дуже багато корисних речей, які ми вам розкажемо і покажемо».

Коли Микола проходив курс навчання на зборах, до нього прийшла страшна звістка. Підірвався під час розмінування ворожої міни підлеглий сапер Сергій

Ісаєв. Коли він працював у Новгородському, то не зміг знешкодити «сюрприз» від ворога.

— Тоді мене переповнювали досі незнайомі почуття. Почувався відповідальним за Сергія. Знаю точно, якби пішов на вилазку разом із ним, цього б не трапилося. Після пережитого більше ніколи не залишаю свій взвод. Більше «двохсотих» і «трьохсотих» у мене не було, — каже Микола.

Ще одним «гарячим» місцем служби офіцера стала Авдіївка. Туди його підрозділ прибув у першій годині ночі і до ранку облаштовував свої позиції. Ось там і почалося справжнє «весілля». Обстрілів було ддесятеро більше, ніж в Новгородському. Коли терористи лупили із 122-го калібру, здавалося, бетонне укріплення складеться, як іграшковий будиночок. Там наші хлопці пережили багато чого.

На «промці» Микола набув для себе новий досвід. Зізнається, що до цього він ніколи не стикався із мінами типу ПОМ-2. Але зміг її знешкодити. Таку міну противник скидає з квадрокоптера, і вона автоматично налаштовується. На різні сторони у 9-10 метрів вона випускає чотири тонкі паски, які автоматично чіпляються за гілки тощо. Міна має систему автоматичного знищення і через певний період самолівковується. Вони є забороненими в усьому світі, але на Донбасі наші сапери їх виявляли чимало. Як і інших «сюрпризів».

Наприклад, пасток, які розміщують на висоті зросту людини. При цьому до дроту прив'язують гачки, які чіпляються за одяг і у такий спосіб приводять вбивчий механізм у дію. — Такі розтяжки використовувалися під час бойових дій у Чечні. Для сапера вони становлять смертельну небезпеку, яку можна прогавити, адже здебільшого вся увага зосереджується на землі. Тож сапер має бути готовим до будь-яких нестандартних ситуацій. Адже він завжди йде першим. Ризикує сам і водночас відповідає за життя інших.

Сьогодні на Донбасі вистачає роботи для саперів. Терористи залишили після себе багато саморобних вибухових пристроїв у житлових районах. Часто вони замасковані під звичайні побутові предмети, іграшки, мають вигляд музичних програвачів, іншої побутової чи офісної техніки тощо. В будинках, де дерев'яна підлога, встановлюють пристрої, які спрацьовують, коли дошки прогинаються під вагою тіла. Вибухова небезпека може зачати і у звичайному мішку.

— Одного разу ми рухалися колоною, обабіч дороги стояв наповнений чимось мішок. Звичайний білий мішок, начебто покинутий або забутий поспіхом. Ми вирішили зупинитися та обстежити його. Виявили вибухівку, а від мішка до найближчих куців тягнувся дріт. За нашими колонами полювали. Проте в кущах вже нікого не було, певно терористам щось завадило, — розповідає Микола Старичок. А ще стався випадок, коли в літньої жінки в городі знайшли снаряд, який не вибухнув. Наші сапери швидко прибули на місце і знешкодили його.

Будь-яка війна рано чи пізно закінчується, але для саперів вона завжди триває довше, ніж для решти. Останніми повертаються саме вони.

Минуло не так багато часу з того моменту, коли в армійській вантажівці їхали на передову семеро лейтенантів, серед яких був Микола. Всі воїни прибули до свого пункту призначення, яким стала війна. Когось вона ламає, когось надихає, когось загартує, але в будь-якому випадку змінює. Стихія війни впливає на людину, на її психіку, душу, погляди на життя.

Змінила війна й Миколу Старичка. Він швидко пройшов усі трансформації. Провів в окопах не одну ніч, навчився засинати під звуки вибухів та пострілів та, попри все, вірить в майбутнє без війни.

Ігор ПАРУБСЬКИЙ

Тіло заціпеніло, кожен м'яз нив і болів від напруги. Шлунок зводило голодними судомами. Другий день після того, як ворог у Новотроїцькому засік наші позиції, над головою Ігоря свистіли кулі. Разом із кількома товаришами він опинився в епіцентрі перехресного вогню. Залягли у вирву, утворену вибухом, й чекали...

Говорили, аби не думати про те, чим все закінчиться. Приклавшись лобом до холодного чорнозему, хлопець вдихав щось невловимо рідне. Здавалося, що земля під ними тремтіла, прогиналася і, немов турботлива мати, пригортала до себе й заколисувала. Раптом все стихло. Ще за хвилину здійнявся галас.

Мов із туману хтось вигукнув: «Наші!»

Так пригадує свій перший бій солдат Ігор Гайдайчук. Цей мужній хлопчина з ясным поглядом сьогодні ще на лікарняному ліжку. І серце стискається, коли розумієш, скільки ж усього йому довелося пережити. У свої вісімнадцять пройшов Волноваху, Маріуполь, Авдіївку... Воєнні будні... Жорстокі, виснажливі, болісні... Йому, зовсім ще юному, судилося стати справжнім воїном, хоробро дивитися в очі смерті, бо як же інакше захистив би рідну землю від ворога?!

СОЛДАТ ГАЙДАЙЧУК

Ігор родом із міста Тлумач, що на Івано-Франківщині. Вступив до університету, хотів стати інженером. Проте вже 14 квітня 2016 року, в день свого народження, замість того, щоб задувати свічки на святковому торті, підписав контракт.

Після навчального центру в Яворові він у складі 72-ї окремої механізованої бригади прибув на місце служби до Волновахи, згодом підрозділ передислокувався до Маріуполя. З перших днів хло-

пець дізнався, що таке обстріли – вони просто не припинялися...

А найгарячіше було в Авдіївці. Українським захисникам цього прифронтового містечка довелося побувати в найжорстокіших боях. Участь у багатьох із них брав і Ігор.

– Авдіївка ж одна з найбільш гарячих точок на Сході України. Ворог перебував лише метрів за 30 від наших позицій. Перекидалися гранатами, мов вечірніми вітаннями. Складність поляга-

ла в тому, що позиції нам доводилося займати в бою, ніхто нормально не встигав окопатися, тож просто перебігали з місця на місце. Ворог підходив ближче – і ми підходили, – розповідає Ігор.

А між постійними перестрілками бійці заступали на чергування, пильнували позиції, будували бліндажі...

Особливо важко переживав Ігор втрату побратимів, та війни без цього не буває...

– Спочатку було страшно, дехто навіть плакав ночами... Але потім звикаєш. Минає час, і на постріли й вибухи не звертаєш жодної уваги. Ось я, наприклад, кросворди полюблюю розгадувати й книги про Римську імперію читати. А те, що поруч ворог «шумить», – ну й нехай, – жартує Ігор.

Так, йому є що пригадати. Були різні бої. Але згодом всі вони стали звичними, щоденними... Стріляв ворог, наші стріляли у відповідь.

З неабиякою теплою згадує Ігор своїх товаришів. Рота – це також його сім'я. Хоча всі вони такі несхожі за віком, за вподобаннями, за характером, за статусом, але є те, що їх об'єднує – вони боронять свою державу ціною власного життя.

За час своєї служби Ігорю Гайдайчукові довелося спілкуватися з багатьма місцевими жителями. Далеко не всі там є патріотами і підтримують українських військових, утім проукраїнські погляди все ж таки переважають.

Ігор неохоче розповідає про своє поранення. Але навіть це робить із усмішкою.

– Це сталося 11 листопада. Вийшов виконувати своє завдання, зайняв позицію, глянув у приціл – і почалося... Кулі свистіли

поруч бджолиним роєм. Спочатку одна влучила у бронезилет, я впав, хотів відповзти, аж раптом відчув, як друга упів'ялась в ногу. Одразу забрали до госпіталю в Авдіївці, де й робили операцію, бо стівав кров'ю. Згодом потрапив до Красноармійська, звідти до Дніпра, а тепер ось набираюся сил в Одесі, – розповідає Ігор Гайдайчук.

Життєрадісний і непосидючий, він зовсім не переймається своїм пораненням, бо впевнений, що вже наступного року обов'язково повернеться до війська, до побратимів, аби й надалі, якщо доведеться, захищати свою державу.

З дитячою безпосередністю молодий воїн ділиться враженнями і світлинами з передової. Усміхаючись, розповідає, як снаряд РПГ залетів в окоп, де перебували він та його товариші, й одразу заспокоює – нікого не зачепило. А ще зворушливо до сліз милується яскравою пташкою серед розрухи на фото, яке зробив після чергового обстрілу. Ні, не приймає юнацьке серце всеосяжного хаосу й руйнувань, принесених в його країну війною, а тягнеться до тієї відчайдушної маленької пташини – як до надії на мир.

Наталія ЗАДВЕРНЯК

СИЛЬНИЙ ДУХОМ

Активні бойові дії для підполковника Чупруна завершилися 19 серпня 2014 року. Опісля розпочалася інша, не менш важка і відчайдушна, боротьба за власне життя. Утім два роки перебування у шпиталях не змінили його прагнення служити

У червні 2014-го, у розпал боїв на Донбасі, Ігор Чупрун, тоді ще майор, відповідав за систему охорони об'єктів управління сектору «Д». Офіцер старанно виконував свої обов'язки, спав лише кілька годин на добу, неодноразово ризикував життям. Про той час Ігор розповідає так натхненно, що здається він і нині там, на своїх постах у зоні АТО, здоровий, енергійний, і немає ні поранення, ні тривалого лікування, ні протеза...

Того дня розпочався черговий обстріл елеватора, в якому був

розміщений передовий пункт управління сектору. Щойно він припинився, Ігор вийшов з укриття.

— Я йшов подвір'ям і почувався в абсолютній безпеці. Напередодні «подарунки» прилітали з півночі, бо саме там перебували бойовики, і я знав, що в разі наступного обстрілу будівля елеватора заввишки з 14-поверховий будинок, мене захистить. Але того разу все сталося не так, — із сумною посмішкою говорить Ігор, — того разу обстріл був зі сходу...

Тоді Ігор раптово відчув позаду себе якийсь шум, і невідома сила підкинула його в повітря.

– Важко повірити, але за секунди цього «польоту» я встиг роздивитися свої руки й ноги. Права нога була розтрощена і якось неприродно вивернута, – згадує Ігор. – Біль відчув лише на мить, коли вдарився об землю. По радіостанції доповів про обстріл і «трьохсотого», тобто про себе, а потім подумав: «Ну все, відвоювавсь!»

Те, що ногу ампутують, для нього стало очевидним. Інші поранення також не додавали оптимізму. І так стало прикро, що загине не в бою з ворогом, а від банального обстрілу... Потім, попри розриви мінометних мін, підбігли розвідники, надали першу медичну допомогу та занесли офіцера в захищену споруду. А коли почали перевозити на вертолітний майданчик, він «відключився».

З пораненнями обох ніг та нижньої частини тіла Ігоря вертольотом доставили у Дніпропетровськ.

Близько тижня він перебував у медикаментозній комі, відмовили обидві нирки. Зі слів лікарів, тривалий час балансував на межі життя та смерті. У короткі миті напівсвідомості намагався кудись втекти, щось бурмотів, немов перебував ще на війні. Та одного дня Ігор прийшов до тями і побачив поряд дружину. І саме тоді відчув заспокоєння, почав усвідомлювати, де він, що відбувається навколо, поцікавився, який день тижня. Навіть біль став не таким гострим. Підтримка коханої людини та рідних додавала сил.

Коли Ігор повністю опритомнів і почав сприймати дійсність, дружина йому сказала: «Ігорю, в тебе ноги немає...» На що він відповів: «Немає, то немає, головне – ти є, жити можна й з протезом». Саме тієї миті офіцер поставив собі за мету не просто одужати, а повернутися служити у військо.

Робити будь-що, аби тільки стати поряд із товаришами по службі.

– Я не уявляю свого життя без армії. Я зростав у військових містечках, де всіх об'єднує причетність до війська. І життя поза цією «кастою» для мене не існує, – говорить Ігор.

Дружина постійно була поруч та підтримувала його. Хоча для неї це було вкрай важко. Тривалий час йому боліло так, що підтягувався на залізній поперечині над ліжком, аби не стогнати. Знеболювальне кололи двічі на добу, але його дія тривала недовго. Біль неймовірно виснажував, іноді чоловік навіть втрачав над собою контроль, зривав роздратування на лікарях та коханій людині.

Ігор Чупрун із вдячністю згадує лікарів та персонал Дніпропетровської лікарні імені Мечникова. Завдяки їхнім наполегли-

вим зусиллям вже за три тижні в нього запрацювали обидві нирки, зник сильний біль, а повернення до повноцінного життя стало справою часу. Цим і зайнялися медики Київського військового госпіталю. Начальник клініки ушкоджень – головний травматолог Збройних Сил полковник медичної служби Ігор Савка більше року буквально по шматочках збирав ліву ногу. Інші фахівці змушили повноцінно функціонувати ушкоджені органи.

Потім – тривале лікування в Естонії, реабілітація в Польщі,

де його вчили ходити на протезі правої ноги.

– Коли мене оглядав польський лікар, він торкнувся моїх сідниць і сказав: «Ні, так діла не буде! Якщо хочеш ходити, вони мають бути твердими, як горіх!» – розповідає Ігор.

Відтоді він щоденно робить виснажливі вправи. Понад два роки перебування в госпіталі не змінили його прагнення служити у війську. Сам Ігор налаштований оптимістично, адже нещодавно його лікарняна епопея завершилася – нині він продовжує службу в Центрі оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України.

– Хочу жити повноцінним життям і служити. Не для того 18 років тому складав присягу, щоб під час війни стати цивільним, – говорить підполковник Чупрун.

Роман ТУРОВЕЦЬ

«ДОК»

Санінструктор сержант
Олександр Калій врятував
життя 287 пораненим

Навкруги вирувало справжнє пекло. За лічені хвилини сонце затягнуло чорним димом. В суцільній темряві гуркотіло, вибухало, лише іноді освітлюючи підступи до Пісків, де точився жорстокий бій. Коли винесли першого пораненого, санінструктор Олександр Калій перев'язав його і знову повернувся на передову. Поруч щось гучно рвонуло, і сержанта вибуховою хвилею відкинуло назад. Він упав, але за секунди отямився і очам не повірив – в його автоматі стирчало аж п'ять(!) осколків, зброю просто сплющило. Олександр схопив «калаш» пораненого. Почув, що інший боєць кличе на допомогу, перебинтував хлопця і скомандував: «Повзи до наших». Відстрілюючись, відчув, як другий автомат теж вибило з рук. Підняв його і побачив неймовірно: куля увійшла прямісінько в районі гачка. Знову відкинув пошкоджену зброю і взяв автомат вже іншого пораненого. Кілька хвилин бою – і знову удар! Цього разу ворожа куля увійшла в район рами затвора. За один бій медик поміняв три автомати! На його плечі була рація, то і її ворожий снайпер «зрізав». А тут ще й міна впала щось за три метри. Запалила траву, але, на щастя, не вибухнула

Своє бойове хрещення санінструктор батальйону сержант Олександр Калій пам'ятатиме все життя. Це сталося 21 липня 2014-го під час першого штурму Пісків. Тоді втратили багато хлопців. Але поранених з-під обстрілів медик витягнув усіх. І всі вижили. А загалом за час своєї участі в АТО він врятував життя 287 пораненим. Серед них були і з відірваними кінцівками, і з розкритими черевними порожнинами, і з пневмотораксами, були навіть двоє бійців з перебитими шийними артеріями, але й вони вижили! У санінструктора на руках помер лише один – старший лейтенант Андрій Бернадський. Але в його випадку медик нічого не зміг вдіяти – снайперська куля увійшла прямісінько в серце офіцера.

Того липневого дня екіпажі кількох українських танків Т-64 і двох БМП з приданими підрозділами отримали бойове завдання знищити опорний пункт терористів біля мосту між Пісками і Первомайським. Це давало можливість розірвати кільце оточення навколо підрозділів Збройних Сил України на території донецького аеропорту.

Екіпаж танка капітана Олександра Лавренка в голові колони вийшов на блокпост терористів. Українцям протистояли мінометна батарея, два танки, кулемети і снайпери бойовиків. Зав'язався бій. Наші знешкодили «сепарські» бойові машини, кулеметників і три автобуси терористів, які поспішили на допомогу своїм з Донецька. Близько ста фанатів «рускава міра» залишилися навічно на «кінцевій» зупинці. Але українські військові також зазнали втрату.

Екіпаж БМП-2, що рухалася за танком Лавренка, почав евакуацію поранених військовослужбовців. Сержант Калій, обробляючи рани, бачив, як безстрашні танкісти, захопивши блокпост противника, прицільним вогнем прикривали дії піхоти та евакуаційної групи.

– У нас уже було багато

«300-х». Їх звозили до місця, де я надавав меддопомогу, – згадує Калій. – І тут бойовики накрили нас мінометним вогнем. Лавренко розстріляв весь боєкомплект, але все одно рушив туди, звідки вівся обстріл по медпункту. Пізніше бойовики на «рашистських» каналах розповіли, що «лавренківці» увірвалися на їхню позицію і просто розчавили гусеницями танка три мінометні обслуги! Але українці без боєкомплекту під'їхали дуже близько до сепаратистів, і нашу бойову машину підбили. Механік-водій і навідник загинули, а важкопоранений Олександр Лавренко підірвав себе, забравши на той світ ще кількох окупантів гранатою. Його екіпаж врятував життя близько сорока українцям. Геройський вчинок танкістів оцінив навіть ворог: їхні тіла через кілька днів після бою віддали помитими і переодягненими. Щоправда, все ж не втрималися від підлості: перед цим дружині Олександра в соцмережах відправили фотографію з обгорілими тілами. 14 жовтня 2016 року за той бій Президент України Петро Порошенко вручив орден «Золота Зірка» до звання Героя України вдові загиблого танкіста Олександра Лавренка Світлані та його доньці.

– Повністю зачистити Піски наші війська змогли за кілька днів – тільки 24 липня, і колони з боєприпасами і продуктами почали вільно заходити в донецький аеропорт. А медики могли ще й вивозити поранених, – згадує Олександр Калій, який у тому легендарному бою врятував життя ще й своєму комбату Дмитру Кащенко на позивний «Кошій», що зазнав важкого поранення в ноги. Одна із куль пройшла у верхній частині стегна. Перебита артерія, кров фонтанує. Джгут не накладеш. Олександр зорієнтувався миттєво. Вколов два шприци знеболювального, намацав артерію, затис її пальцем, скальпелем розрізав, «ув'язав», потім «втрамбував» це все і відправив комбата на евакуацію в госпіталь. У цьому бою медик і сам отримав поранення.

Саме після 21 липня Олександра в рідній 93-й окремішній механізованій бригаді почали називати «Доком». На війні для бійців він став одночасно хірургом, травматологом і психологом.

ЗА ФРОНТ ХАБАР ВИМАГАЛИ

В юності Олександр потрапив в аварію й отримав серйозну

Олександр Калій (знизу справа) з бойовими побратимами із Харкова

травму хребта. Лікарі поставили його на ноги, але йти в армію категорично заборонили. Сашко довго бігав за військомом: випрошував дозвіл служити. Той відмовляв, але таки здався, адже хлопець виявився наполегливим. Схожа ситуація повторилася і п'ятнадцять років по тому.

37-річний харків'янин Олександр Калій прийшов у районний військкомат, як тільки розпочалася АТО. Його знову довго не хотіли брати на фронт: багатодітний батько, до того ж має проблеми зі здоров'ям. І все ж взяли, але залишили при військкоматі, де чоловік налаштовував старенькі комп'ютери.

Одного разу Калія відправили в госпіталь допомагати переносити до моргу «200-х», адже він мав медичну освіту і досвід роботи на «швидкій». Побачивши характер поранень, він зрозумів, що практично половину з хлопців можна було врятувати. Деякі із загиблих стекли кров'ю через неправильно накладений джгут. Того ж дня чоловік почав писати рапорти із проханням направити його на передову. Один подав. Не задовольнили. Другий – теж. Коли настала черга десятого, полковник напямую заявив: «Розумієш, у мене люди платять для того, щоб в АТО не йти». Олександр був ошелешений: «Не розумію, я що, маю заплатити, щоб піти на війну?» А той у відповідь: «Ну ти ж дорослий хлопець...» І тут чоловік не витримав, заїхав горе-офіцеру

в щелепу. Наступного дня сержант був на бесіді у облвійськомата, який, розібравшись у ситуації, прохання добровольця направити на передову виконав. А «поранений» полковник пізніше отримав своє, коли його спіймали на хабарі і віддали під суд.

До АТО того разу вирушило 34 чоловіки із харківських військкоматів, що, як і Олександр, рвалися на фронт. Всі вони потрапили у 93-ю окрему механізовану бригаду. Після двох тижнів навчання мобілізовані вже вели бойові дії під Донецьком, у Пісках.

18 липня у складі батальйонної тактичної групи, якою командував Дмитро Кашченко, він же «Коцій», двома танками і БМП здійснили марш-кидок з Андріївки по сепарських тилах з виходом спочатку на військову частину «Зеніт», потім прорвалися в донецький аеропорт. Там піхоту зустріли гостинно, надвечір полягали спати. В терміналах ще було світло, вода.

Вранці Олександр прокинувся і вирішив просто пройти позиціями. У нього із собою, звісно, була медична сумка. Хлопці побачили бійця і запитують: «Ти «Док»?» Той: «Так». «У нас поранені, допоможеш?»

– За два дні ми з фельдшером Костею з 3-го полку спецпризначення прооперували двадцять п'ять(!) бійців, – згадує Калій. – До кінця першого дня мене кололо всього, попросив: «Мужики, дайте горілки». Адже того разу я оперував вперше. 20-го липня до

аеропорту прорвалася ще одна група з бригади. Серед них був Вадим Бійчук, хірург. З ним вже було легше.

Олександр Калій вважає, що на передовій бійцям потрібна не тільки медична, а й психологічна допомога.

– Одного разу мій дядько, який пройшов Афган і Карабах, дав мені одну пораду: «Санько, запам'ятай. Сміх – це найкраща розрядка», – розповідає сержант. – Тобто, коли нерви напружені до межі, коли лупить міномет, коли працюють снайпери, а хлопці бояться голову висунути, прориваєшся до них, «пірнаєш» в окоп і починаєш: «Мужики, і що ви тут робите? Чого це ви бій без мене влаштували? На війні дають нагороди, а я на них дуже жадібний, треба ділитися». І вони починають посміхатися. Загалом медик на фронті не повинен думати про те, що кулі свистять і вибухи навкруги. Його завдання – надати першу допомогу пораненому, а потім евакуювати.

В АТО сержант Калій пробув півтора року. За цей час пройшов всі гарячі точки, отримав три поранення. І важив лише 80 кг замість «довоєнних» 148. Навіть свою астму «залікував» під час багаторазових «візитів» у донецький аеропорт, де не було можливості купити рятівний «Сальбутамол». Було важко, спочатку задихався, сильно кашляв, але за деякий час астма потроху відступила і надлишкова вага теж!

На фронті Олександр починав з посади санінструктора, а закінчував начальником медпункту батальйону.

НАЙГОЛОВНІШІ ВОРОГИ – БЮРОКРАТИ

Опісля Олександр продовжив службу у Шевченківському районному військкоматі м. Харкова, де обіймає посаду начальника радіовузла зв'язку та інформатизації, начальника радіостанції. Крім того, вирішив здобути вищу освіту

15 липня 2015 року в Дніпрі Олександрю Калію вручили орден «Народний Герой України»

— вступив на заочне навчання до Харківського національного університету радіоелектроніки, де вивчає біомедичну інженерію і протезування.

Поки Олександр захищав Батьківщину на Сході, його дружина і три доньки тулилися в маленькій кімнаті заводського гуртожитку. Старша донька Ліза 2015 року пішла в перший клас. Весь навчальний рік вона робила уроки на... табуреті: письмовий стіл поставити було ніде. Зі спальними місцями теж проблема. Мама і дівчатка примушрялися поміститися вчотирьох на двох'ярусному ліжку. А тато лягав відпочивати на підлозі.

— Коли прийшов ставати на квартирний облік в квартирно-експлуатаційну частину, там не знали, в яку чергу мене поставити, — згадує Олександр Калій. — Вирішили записати до «афганців» і чорнобильців. Видали список документів. Зібрав усі, приніс. Секретар дописав ще п'ять пунктів. Оформив і ці. Тоді мені написали ще два. Нарешті я зібрав необхідні папери і почув довгоочікуване слово: «Тепер є всі». Став чекати. У Харкові на гарнізон виділили 25 квартир. Обласному військкомату

перепала одна. І тут раптом з'ясувалося, що мене в черзі... немає, тому що моя справа повністю не зібрана! Якійсь папірець загубився!

Був і на особистому прийомі у харківського міського голови Геннадія Кернеса. Він запропонував на вибір два варіанти вирішення квартирної проблеми. Перший — кредитування бійців АТО на пільгових умовах, під 3 відсотки річних.

П'ять відсотків суми (близько 44 тис. грн) потрібно було заплатити відразу. Але навіть цих грошей я не мав. Другий варіант — отримати землю. Мені нав'язували ділянку на болоті, поруч із шосе. Але як я зможу побудувати будинок на одну зарплату, маючи на руках трьох маленьких дітей? Помічники міського голови потім ще щось уточнювали, просили надати чергові папірці. Я подумав, що мені нарешті допомогатимуть. Трижовний звінок пролунав у січні 2016 року: «Здрастуйте, вас турбує соціальна служба. Що ви зробили, щоб змінити умови життя дітей?» — «Я встав на квартирний облік, був на особистому прийомі в Кернеса. Поки чекаю». — «Якщо протягом півроку нічого не зміните і житлові умови не відповідатимуть нормам, створять спеціальну комісію і ваші діти будуть визначені в дитбудинок», — заявив представник соцслужби. Тоді я зрозумів, навіщо збирали відомості про мою сім'ю: щоб погрожувати, замість того, щоб допомогти.

Зневірившись, Олександр Калій написав про свою житлову проблему Андрію Боечку, волонтеру, ініціатору всеукраїнської акції «Народний Герой України». Вони познайомилися 15 липня 2015 р. в Дніпрі, де «Доку» урочисто вручали народний орден.

На початку 2016-го Андрій запропонував «Доку» приїхати на чергову церемонію нагородження в Полтаву і розповісти про свою проблему зі сцени. Про Олександра потім багато писали. Але харківська влада ніяк не відреагувала, на відміну від звичайних людей, які упродовж семи місяців збирали кошти для Олександра. Перераховували бійці, літні люди, волонтери. Зібрали близько 8 тис. дол. Ще 25 тис. дол. надав благодійник із Канади, який і до того виділяв гроші на ліки та одяг для українських бійців.

А потім сталося ще одне диво. Вибирати житло Олександр Калій ходив разом з дочками (мамі про придбання сказали в останній момент, зробили їй сюрприз). Жінка, що продавала житло, сказала, що він виніс з поля бою в донецькому аеропорту її пораненого племінника, і зменшила вартість квартири на кілька тисяч доларів!

— 3 серпня ми мешкаємо в чотирікімнатних апартаментах, — посміхається Олександр Калій. — Одна кімната для нас з дружиною Марією. У дівчат теж окрема спальня. Облаштовуємо кімнату для занять. Скільки можна Лізі вчити уроки на табуретці? Скоро школяркою стане і Олександра. Молодша, Вероніка, поки ходить у дитячий садок. А школа і садок тепер не за кілометр від нашого будинку, як було раніше, а просто у дворі.

Юрій КУЗНЕЦОВ

Щаслива багатодітна сім'я завдяки допомозі волонтерів мешкає в 4-х кімнатній квартирі

Навколо запанувала тиша. А в голові командира взводу дзвенів відгомін смертельного бою. Та до нього додавалися ще якісь ледь чутні звуки. Коли почав прислухатися, здивуванню не було меж – голос лунав з-під його бронезилета. Якимось дивним чином увімкнувся електронний запис Біблії. Вищі сили були на боці українців

ЮЛІАНОВИЧ

Інструктор із виживання, інструктор з водіння бронемашин, десантник, духовний наставник – ці характеристики прапорщика Сергія Гриба можна продовжити ще й словом «сталкер». Саме так, за прикладом донецьких кіборгів, охрестили себе захисники найгаражнішої точки 2016-го – промзони в Авдіївці.

6 квітня взводна-тактична група навчального центру ВДВ прибула до місця призначення – у населений пункт Авдіївка. На той момент інтенсивність ворожих обстрілів промзони порівнювали із донецьким аеропортом. Терористи пускали в хід танки та міномети. Їм вкрай необхідно було встановити контроль над транспортною артерією Донецьк-Горлівка. Українські військові чергової ротації знали, куди їдуть, але ніхто не відмовився. Вони настільки були впевнені у своїх силах, що серед терористів про них пішли чутки: «Приїхали супервоїни». Таку новину армія почула, коли їм вдалося перехопити ворожі радіорозмови. А переконувати в протилежному навіть і не думали. Навпаки, це додавало українцям упевненості та віри: вони встоять.

Терористам, видно, не терпілося перевірити новачків. Тож вже наступного дня вони пішли на штурм. 19 українських за-

хисників сім із половиною годин стримували ворога. Як згодом проінформувало вище командування, промзону з трьох боків атакували російські спецпризначенці. Та їхні численні спроби зайняти територію були помножені на нуль. Навіть підступні плани викурити охоронців об'єкта ні до чого не призвели.

– Вони підпалили другий поверх будівлі. Ми всі спустилися на перший. Я думаю, вони чекали, що почнемо відступати. Ми цього не зробили, бо знали – так нам не вижити, – згадує командир відділення взводної-тактичної групи Сергій Гриб.

Будівля палала, дим виїдав очі, а стіни ледь витримували шалений обстріл. Бійці рятувалися, як могли – хтось знайшов пов'язку, а хтось обливав водою балаклаву, щоб не задихнутися. Кілька бійців повернулися на другий поверх. Знайшовши кімнату, де не сильно горіло, зайняли позиції та почали вести вогонь по противнику.

Такого російські «специ» не очікували і радіозв'язком повідомили своєму керівництву: «Ми відходимо».

Саме тоді Сергій Юліанович зрозумів, звідки линули дивні звуки:

– Я носив під бронезилетом у кишені електронну Біблію, але я її не вмикав. Коли почав прислухатись, це було саме «Одкровення». Я вираховував, що ввімкнулася вона ще на початку бою, – згадує Сергій Гриб.

Можливо, професіоналізм уберег наших воїнів від загибелі, а можливо, і вищі сили. Серед наших у тому зіткненні не було навіть поранених. Сергій – глибоко віруюча людина, християнин. І він каже, що на війні немає таких, хто не вірить у Бога. Але підтримка потрібна завжди. Тож роль духовного наставника взяв на себе. Хтось почав його називати «святий отець», а хтось «падре», та взводний не гнівався за це на 20-річних підлеглих, які годилися йому в сини. Просто міг мовчки пі-

Воїни інколи просто збиралися у капличці й слухали запис Святого Письма

дійти, по-батьківськи пригорнути, щоб комусь стало легше на душі. А коли не було боїв – збиралися в наметі, де Сергій влаштував таку собі польову капличку із гільзами замість лампадок та невеликим образом. Воїни інколи просто збиралися там, слухали запис Святого Письма та думали про щось для них важливе.

Серед терористів пішли чутки: «Приїхали супервоїни». Таку новину армії почули, коли їм вдалося перехопити ворожі радіорозмови. А переконувати в протилежному навіть і не думали. Навпаки, це додавало українцям упевненості та віри: вони встоять

Такі моменти дуже цінувалися в колективі. Бо відпочити на об'єкті – майже неможливо. Два кілометри руїн, закатаних у асфальт, та тонкі стіни з жести, які наскрізь прострілюються – суворе реальність авдіївської промзони. Погіршує ситуацію і неймовірна близькість до позицій противника. У деяких місцях – до 50 метрів. Сергій каже, що могли чути, як окупанти говорять, а ввечері навіть без приладів нічного

бачення розпізнавали їхні фігури. А ще постійно мали бути напоготові. Бандити намагалися підійти впритул та вчинити диверсію. Ледь не щодня були непрохані гості – ворожі ДРГ. А «братній» народ гатив по них 120-ти та 152-міліметровим калібром.

– 3 13 травня курсанти військових училищ РФ приїхали, мабуть, складати заліки. Почалися масові обстріли з мінометів, артилерії, які тривали по 3-4 години. Вони стояли за один-два кілометри від Ясинуватої та вели по нас вогонь, – каже командир взводу.

Інколи забували про сон. Було й таке, що тим, хто змінився зі спостережної позиції, вистачало часу лише на ковток води чи на те, щоб обтертися вологою серветкою. А потім знову – у бій. Сергій зі своїм підрозділом пробув у Авдіївці 3 місяці. За цей час йому довелося поспілкуватися із місцевими. І найбільше бійця вражало не те, що за два кілометри від зони зіткнення триває спокійне цивільне життя без жодних ознак війни, а те, що підходили прості робітники та казали: «До зустрічі на промці!»

Напевне, вони були по обидва боки лінії вогню, але про це ніхто ніколи не дізнається. Та Сергію

Грибу це не так уже й важливо. Він дуже болісно сприймає цю жорстоку реальність, а на деякі закиди людей, що віруюча людина не має брати до рук зброю, завжди відповідає:

– Всім дряпають очі слова «Не вбий!». Але якщо прочитати уважніше про землю обітовану і як на ній осів той народ, якому Бог дав цю територію, то все стає зрозуміло. І я як людина віруюча розумію, що народився та живу

На початок протистояння на Сході Сергій уже був багатодітним батьком неповнолітніх дітей, але все одно наполіг, що служитиме, скільки вистачить сил

на своїй землі. Я не йду в РФ, не претендую ні на чий землі. І свята справа – боронити власну землю. А Біблія каже: немає більшої любові за ту, коли хто кладе душу свою за друзів своїх.

Тож Сергій знає, що не робить нічого проти власної совісті, не вчиняє такого, за що б було соромно перед дітьми та дружиною. Він ні від кого не приховував, що їде в Авдіївку. Коли телефонував додому, завжди казав: «Все добре». А в бою викладався на всі сто.

– Вже потім мої молоді підлеглі, зізналися мені: «Юліановичу, вибачте нас, але ми уклали парі, наскільки Вас вистачить», – усміхається Сергій.

Він живе заради того, щоб зробити життя кращим. І звик робити те, до чого прагне душа: до військової служби, екстриму, самореалізації. Напевне, це підштовхнуло його вдруге прийти

в Збройні сили. Адже на початку 90-х була перша спроба вдягнути військовий однострій та пов'язати своє життя з армією. На жаль, кар'єра молодого інструктора з водіння тривала недовго. Постійні скорочення та негаразди перервали її. Йому, молодому спеціалісту, довелося шукати себе у цивільному житті. Та доля склалася так, що він зміг зберегти досвід і накопичити унікальні знання, щоб передати їх дітям та підліткам. Став сертифікованим інструктором з виживання у рамках міжнародного руху, який діє на Житомирщині.

– Це рух на кшталт скаутського, Пласту. Діти віком від 6 до 18 років вивчають топографію, орієнтування на місцевості, долають переправи, опановують альпіністську підготовку, навички надання першої медичної допомоги тощо. Я й нині працюю інструктором. Це моя волонтерська робота.

Любов до цієї справи прищепив і власним дітям.

Серед вихованців Сергія Гриба є й ті, хто пройшов військову службу у військах спецпризначення та морській піхоті. А хлопці, яких навчив нещодавно, телефонують йому із зони АТО і кажуть, що його методи дієві, вони перевірили це на практиці.

Сам Сергій повернувся у військо під час шостої хвилі мобілізації. І хоча його особова справа у військкоматі дивним чином загубилася, а він на початок протистояння на Сході був багатодітним батьком неповнолітніх дітей, все одно наполіг, що служитиме скільки вистачить сил. А на запитання, чи погодиться знову виїхати з рідного Житомира в гарячу точку Донбасу, без вагань відповів:

– Я буду там, де буде потрібна моя допомога.

Галина ЖОЛТІКОВА

ОТРИМАЙ СОЦІАЛЬНУ КАРТКУ УЧАСНИКА АТО

ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я
ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ УЧАСНИКІВ АТО

Реєструйся на сайті
UKRAZOM.ORG

Безкоштовна гаряча лінія

0 800 50 75 75*

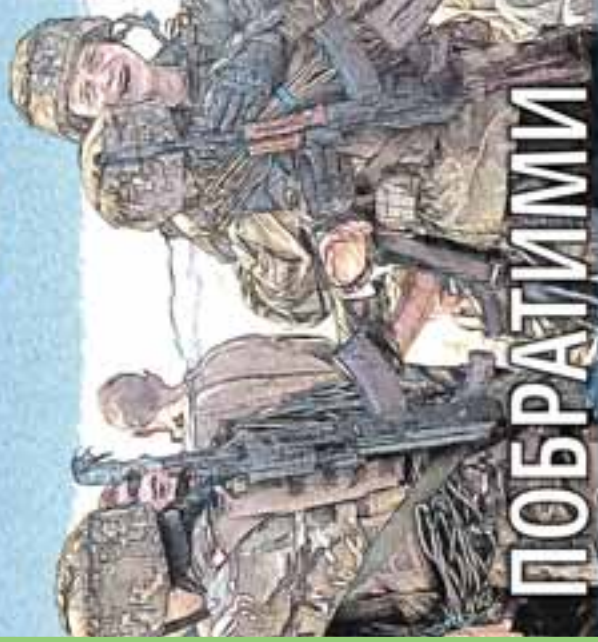
*ДЗВІНКИ БЕЗКОШТОВНІ ЗІ СТАЦІОНАРНИХ ТА МОБІЛЬНИХ ТЕЛЕФОНІВ

- юридичні консультації
- медична допомога
- психологічна підтримка
- знижки у всеукраїнських торгових мережах
- освітні та оздоровчі програми
для учасників АТО та їх родин

01

Бібліотечна журналістика

ВІЙСЬКО

ПОБРАТИМИ

історії українських воїнів

КНИГА 1

2017

Січень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
26	27	28	29	30	31	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5

ДЕРЖАВНІ СВЯТА

1 СІЧНЯ - НОВИЙ РІК, 7 СІЧНЯ - РІЗДВО ХРИСТОВЕ,
8 БЕРЕЗНЯ - МІЖНАРОДНИЙ ЖІНОЧИЙ ДЕНЬ,
16 КВІТНЯ - ПАСХА, 1, 2 ТРАВНЯ - ДЕНЬ МІЖНАРОДНОЇ
СОЛІДАРНОСТІ ТРУДЯЩИХ, 9 ТРАВНЯ - ДЕНЬ ПЕРЕМО-
ГИ, 4 ЧЕРВНЯ - ТРИЦЯ, 28 ЧЕРВНЯ - ДЕНЬ КОНСТИТУЦІЇ
УКРАЇНИ, 24 СЕРПНЯ - ДЕНЬ НЕЗАЛЕЖНОСТІ,
14 ЖОВТНЯ - ДЕНЬ ЗАХИСНИКА УКРАЇНИ

02

2017
Лютий

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
30 31	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	1	2	3	4	5

03

2017

Березень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
27	28	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	1	2

06

2017

Червень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
29 30 31	1	2	3	4		
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	1	2

2017
Травень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	1	2	3	4

05

2017

Квітень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
27	28	29	30	31	1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

04

2017

2017
Липень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Сд
26	27	28	29	30	1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31	1	2	3	4	5	6

07

2017

Серпень
/107

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
31	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	1	2	3

2017

Вересень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
28	29	30	31	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	1

2017

ЖОВТЕНЬ
2017

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Вд
25	26	27	28	29	30	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5

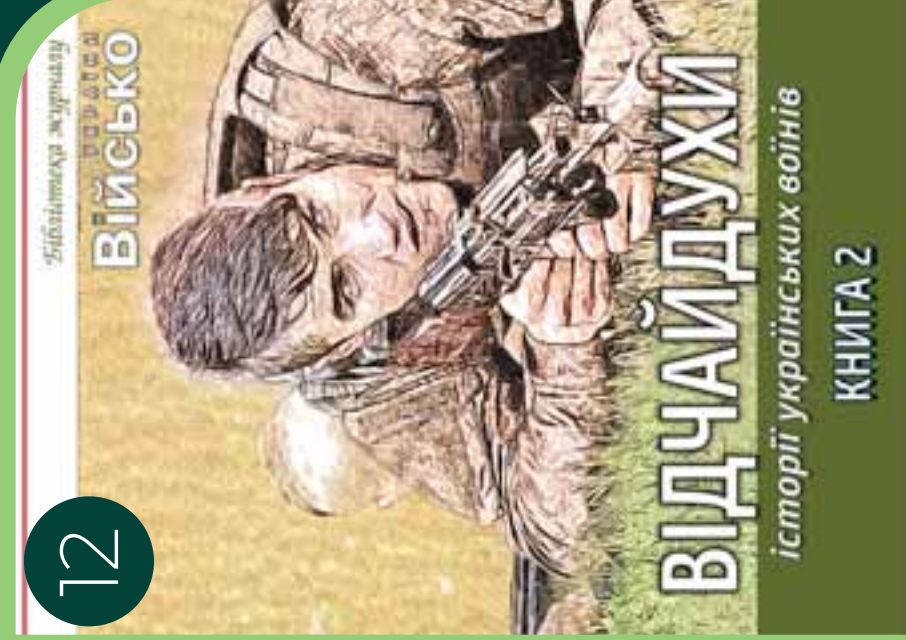

10

2017

Грудень

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
27	28	29	30	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

12

2017

Листопад

Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Сд
30	31	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	1	2	3

Центральний друкований орган
Міністерства оборони України

ВІЙСЬКО
УКРАЇНИ

Передплатний індекс 74101

 viysko.com.ua

@ viysko2012@ukr.net

ГОСПІТАЛІ І ГУМАНІТАРНІ ПРОЕКТИ

З таким великим навантаженням, як зараз, наші медичні установи потребують всього, починаючи від транспортних засобів і закінчуючи постільною білизною, складною медичною апаратурою, перев'язувальним матеріалом, ліжками і матрацами, медичними препаратами та хірургічними інструментами.

Наша мета - не залишити нікого наодинці зі своїм лихом і допомогти кожному, хто потребує медичної допомоги, після участі у бойових діях в зоні АТО.

РЕКВІЗИТИ ПРОЕКТУ:

ЄДРПОУ: 39532919

ПАТ КБ"ПРИВАТБАНК"

МФО: 300711

Р/Р: 26003052750292

НЕОБХІДНО В АТО

РЕКВІЗИТИ ПРОЕКТУ:

ЄДРПОУ: 39532919

ПАТ КБ"ПРИВАТБАНК"

МФО: 300711

Р/Р: 26006052747495

Перелік речей і необхідностей, які будуть завжди потрібні на фронті: предмети туалету і гігієни (мило, піна для гоління, зубна паста, рушники, шампуні, мазі), одяг (шкарпетки, труси, футболки, літнє взуття), продукти (кава, чай, цукор, сіль, консерви, одноразовий посуд, горіхи, вода, сигарети), техніка (генератори, інструменти, батарейки, ліхтарики, фляги, мішки, сірники, нитки/голки).

Це далеко не повний список того, що завжди необхідно на передовій. Будь-яка Ваша допомога буде доставлена хлопцям!

Контакти фонду «КРИЛА ФЕНІКСА»:

📍 м. Київ, пр. Степана Бандери, 21

🌐 wings-phoenix.org.ua

ЗЦІЛИВШИ ТІЛО, ВИЛІКУЄШ І ДУШУ

Нещодавно мені зателефонував знайомий, якого призвали до війська з першою хвилиною мобілізації. По голосу було чутно, що чоловік роздратований. Просив, аби я як журналіст, написав критичну статтю про роботу однієї із київських житлово-експлуатаційних контор. Мовляв, її працівники не приділили йому, учаснику антитерористичної операції, належної уваги, примусили оббивати пороги інших інстанцій тощо

Ситуація дуже знайома. Адже трапляється скрізь і повсякчас. Якогось єдиного правильного способу її вирішення, на жаль, немає. Але цілком зрозуміло одне: захисників України потрібно готувати до цивільного життя ще під час служби.

Як рівний рівному

Саме цим і займається громадська організація «Ліга офіцерів». Від часу її створення 2001 року головним напрямком роботи є соціально-психологічна адаптація, професійна перепідготовка

військовослужбовців, звільнених у запас, членів їхніх сімей, а також вирішення юридичних та інших нагальних питань. Віднедавна спектр діяльності значно розширився. У її складі тепер працюють ще й психологи, які допомагають нашим бійцям якнайшвидше подолати наслідки бойового стресу та попередити виникнення посттравматичного синдрому, пройти

лише на забезпечення повсякденної життєдіяльності. Протягом багатьох попередніх років цю структуру всіляко реформували, кілька разів перейменовували, скорочували. Очевидно сподіваючись на те, що війна ніколи не перетне кордони нашої країни.

З початком війни на Донбасі помилки минулих років переросли в гострі проблеми. Тому

Загалом через проект пройшли понад 4 тис. осіб.

– Насамперед працює команда патріотів та однодумців, а вже потім – психологів, – пояснює Вікторія Арнаутова, керівник психологічної служби ГО «Ліга офіцерів», кандидат психологічних наук. – Всі наші колеги – практичні психологи та психотерапевти, які працюють за різними психологічними напрямками. Майже кожного місяця ми навчаємося та отримуємо різноманітні сертифікати й дипломи. Адже робота у цій сфері потребує постійного вдосконалення.

Пік затребуваності психологів у Збройних Силах України припав на грудень 2015 року, коли стали відчутними наслідки попередніх бойових дій. Це і постійне перебування наших бійців під обстрілами з ворожих «Градів» під час прикриття державного кордону, і оборона донецького аеропорту, Іловайськ тощо.

курс реабілітації після виведення підрозділу із зони бойових дій тощо.

Залучення до цієї роботи додаткових ресурсів зумовлене тим, що раніше діяльність соціально-психологічної служби в українському війську спрямовувалася

роботу з психологічної реабілітації військовослужбовців взяли на себе професійні психологи громадської організації «Ліга офіцерів». Нині ними впроваджується проект психологічної реабілітації учасників бойових дій, які плануються до звільнення у запас. Його підтримує Офіс НАТО в Україні. Окремим напрямком є програма «Шлях з бою додому». Вона розрахована на військовослужбовців, які нещодавно повернулися із зони бойових дій.

Психологи відразу опрацювали алгоритм контролю бойового стресу. Правильно його застосовувати спочатку вчать командирів, потім бійців. Навчають за принципом «рівний рівному» – за прикладом ізраїльської армії. Адже у стресовій ситуації поруч із бійцем психолога немає. Є його побратим, який також виконує бойове завдання. Тому першу психологічну допомогу може надати лише він. Аби зробити це грамотно, необхідні певні знання.

За понад два роки психологи «Ліги офіцерів» навчили цих премудростей велику кількість військовослужбовців. Серед їхніх підопічних є бійці, з якими організація працює індивідуально в режимі он-лайн. Багато з них вже звільнилися з армії, але й у цивільному житті використовують набуті навички.

З передовою та частинами, які відновлюються в пунктах постійної дислокації, обов'язково підтримують зворотний зв'язок.

– Нещодавно, наприклад, ми отримали інформацію про те, що одна з частин спеціального призначення постійно перебуває під потужними обстрілами проросійських терористів, – продовжує Вікторія Арнаутова. – Через те психологічний стан особового складу потребує уваги. Особливо молодих бійців, які лише нещодавно розпочали військову службу. Вчасне реагування є вкрай важливим, адже дозволяє зменшити напругу та запобігти появі посттравматичних розладів.

Механізмів для реалізації цієї мети існує достатньо. Наприклад, дихальні вправи відпрацьовують самостійно, в парах чи малих підгрупах. Активно використовуються фізичні вправи, які дозволяють позбутися напруги й затиснення

м'язів у різних частинах тіла. А елементи польового масажу можна виконувати просто на підлозі, не знімаючи форму. Все це також допомагає зняти стрес.

– Нині відомо дуже багато різних методик релаксації, досягнення тону тощо, – говорить Родіон Григорян, представник громадської організації «Ліга офіцерів». – Під час занять за допомогою спеціального приладу ми демонструємо військовослужбовцям, як різняться показники їхнього фізіологічного стану до і після виконання вправ із саморегуляції. Чоловіки й жінки, які постійно тренуються, буквально за лічені хвилини можуть ввести себе в оптимальний стан. І так само швидко вийти з нього.

Коли немає фітнес-клубу

На початку бойових дій на передовій іноді траплялися випадки, що навіть кількаденні зусилля психологів не давали очікуваного результату. Бійці або не сприймали інформацію, або поводитися так, ніби чують її вперше. У такому разі підключали тіло: робили масажі, проводили рефлексотерапію тощо. Належним чином розумова активність бійців починала працювати лише після зняття м'язової напруги.

– Усі стресові ситуації, в які потрапляє людина, мають здатність накопичуватися в тілі, – пояснює психолог «Ліги офіцерів», арт-терапевт Ольга Кліндух. – Це напруження ми відчуваємо в м'язах. Позбутися його можна за допомогою різноманітних вправ. Це, наприклад, фізичне розслаблення, а також психічне та емоційне розвантаження. Сенса наших занять полягає в тому, аби навчити цих методик бійців. Тоді в майбутньому вони самі зможуть виконувати ці вправи та поділитися ними зі своїми рідними.

Технік для відновлення тіла людини насправді дуже багато. Деякі хоч і дуже прості у використанні, проте мають відчутний ефект. Наприклад, вправи із петлями TRX (тіарекс). Цей інструментарій 1997 року винайшов Ренді Хетрік, командир підрозділу «Морські котики» ВМС США. До служби в армії він займався джуджитсу. А коли потрапив

служити на авіаносець, то понад усе прагнув підтримувати спортивну форму. На жаль, на кораблі спортивні снаряди не передбачалися. Тоді він узяв старі стропи і сконструював із них просте знаряддя у вигляді мотузки із кріпленнями для рук. Петлі можна закріплювати до будь-яких нерухомих частин і повністю прокачувати тіло.

Спочатку існувало декілька десятків спортивних вправ на TRX. Тепер їх понад п'ять сотень. Цей інструментарій став трендовим у багатьох фітнес-центрах та спортивних клубах нашої країни та за кордоном. Для бійців він хороший тим, що не має ваги і не займає місця. Кожен може носити його в рюкзаку. За кілька хвилин TRX готові до використання. Знаряддя дуже ефективне для спеціальних підрозділів та для тих бійців, яким тривалий час доводиться перебувати у нерухомому стані або перенапружувати м'язи спини.

Психолог лікує не пігулками

Тренінгова програма «Шлях з бою додому» передбачає також підготовку військовослужбовців – учасників бойових дій до мирного життя. Хлопці опановують техніки саморегуляції та відновлення, вчать ефективно спілкуватися з оточуючими та конструктивно врегульовувати конфлікти тощо. Аби закріпити ці знання, психологи проводять репетиції, рольові ігри, які готують бійців до спілкування з працівниками ЖЕКів, медичних закладів, різноманітних служб тощо.

Конфлікти з учасниками АТО виникають насамперед тому, що бійцям довелося пройти через екстремальні ситуації. На війні весь ритм їхнього життя підпорядковувався певним правилам, чітке дотримання яких дозволило не лише успішно боротися з ворогом, а й вижити. Ще вчора вони буквально дивилися смерті в очі, а сьогодні стикаються з елементарним нерозумінням, байдужістю чи навіть хамством.

Це відбувається тому, що наше суспільство ніби розділилося на два табори. Одні намагаються зрозуміти наших захисників, всіляко допомагають, співчують. Інші – навпаки, шукають у всьому негатив, особливо якщо він добряче підігрітий засобами масової інформації. Ми добре розуміємо, звідки «ростуть ноги» у формуванні такого ставлення. Але маємо пам'ятати, що ці чоловіки та дівчата пройшли через війну. Вони стали на захист країни та заслужили на повагу суспільства і турботу держави.

– Реабілітаційні практики з учасниками бойових дій допомагають нашим чоловікам та жінкам повернутися до мирного життя, – говорить Римма Ватутіна, лікар-психотерапевт, кризовий психолог. – Людина, яка прийшла з війни, внутрішньо дуже напружена. Не лише емоційно, а й фізично. Працюючи з її тілом, ми допомагаємо розслабитися й припинити очікувати небезпеку.

Проведенням таких тренінгів психологи намагаються також зорієнтувати ветеранів на активну громадянську позицію, аби вони

не розчинялися серед загалу, а виступали активними громадянами нашого суспільства. Можливо, вже завтра хтось із них зможе відкрити серйозний бізнес чи створити громадську організацію, братиме активну участь у політичному житті тощо. Адже насправді учасники бойових дій – це величезна ресурсна сила для розвитку будь-якого суспільства. Завдання психологів – підтримати цю силу і спрямувати її в потрібне русло.

Влітку команда психологів «Ліги офіцерів» виїжджала у Хорватію запозичити досвід роботи тамтешнього міністерства у справах ветеранів. Там ситуація дуже нагадує українську: тамтешні учасники бойових дій одразу після війни самі, як правило, по психологічну допомогу також не зверталися, залишаючись наодинці зі своїми проблемами. Тому в цій країні починали активно працювати мобільні бригади, які відвідували ветеранів війни в сім'ях, вивчали соціальне становище та морально-психологічний клімат у родинах та пропонували необхідну допомогу.

В нашій державі, як і у більшості країн пострадянського простору, також відсутня культура звернення до психологів. Ми традиційно вважаємо це маячнею, а людей, які всеж таки звертаються до них по допомогу, або диваками, або хворими. Але ж насправді

психологи – це не лікарі, адже вони не призначають ліків, а допомагають іншими способами.

– У Збройних Силах України психологічної реабілітації нині потребують понад 60 тис. військовослужбовців, – пояснює полковник Юрій Спицький, начальник відділу психологічного супроводження – заступник начальника управління психологічного забезпечення Головного управління морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України. – У зв'язку з цим нещодавно Міністр оборони України Степан Полторак підписав тимчасову настанову по медичному забезпеченню, де вказані конкретні причини направлення бійців у реабілітаційні центри. Це, зокрема, хронічна втома, перевтома тощо.

Залишилося лише з'ясувати можливість щодо кількості пацієнтів та узгодити підстави направлення туди військовослужбовців.

Будь-яка війна приносить країні горе. Це не лише економічні та фінансові негаразди. Насамперед, це тисячі скалічених тіл і душ. І якщо не зважати на цю проблему, то згодом ці негаразди проникнуть у всі сфери нашого життя. Зокрема вплинуть на психологічне здоров'я суспільства. Тому психологічна реабілітація за підтримки НАТО в Україні – це одна із ланок побудови державної системи психологічної реабілітації загалом по країні. І вона має працювати, допоки живими залишаються учасники антитерористичної операції.

Сергій БАСАРАБ

Під час ротацій на охоплений війною Донбас вона не здійснювала героїчних вчинків і не зупиняла ворожі танки, що сунули на позиції українських армійців, хоча завжди була поряд з рядовими бійцями та офіцерами. Історії про небезпечне життя розвідника, втрату друзів чи суперечки між побратимами чула з перших уст. Кожна поїздка на передову для військового психолога Ольги Швець була одночасно цікавою, складною і небезпечною. Однак молода, тендітна та креативна жінка легких шляхів для себе не шукала. Навіть тоді, коли сльози наповнювали очі, до горла підкочувався клубок, її не покидало бажання рятувати душі тих, хто захищає й береже мир в Україні...

РОЗСТРІЛЯНІ НЕРВИ

Киянка Ольга Швець першу освіту інженера-програміста здобула у Київському політехнічному інституті. Працювала в комерційних структурах, займалася маркетингом. Була директором підприємства, потім - керувала книжковим магазином. Багато часу працювала з людьми, підбирала персонал, проводила співбесіди, була комунікатором. Саме тоді відчула потяг до психології. Другий диплом отримала у Національному авіаційному університеті. Успішно засвоїла курс екстремальної психології, адже на кафедрі готували спеціалістів, котрі в подальшому відбирали льотчиків для української авіації.

В той час в Україні почалася Революція гідності, а за нею – оголошена Росією війна. Ольга не могла залишитися осторонь тих подій, що відбувалися у країні. Як і більшість патріотів, вона підставила плече допомоги українській армії. 2014 року стала співробітником Науково-дослідного

центру гуманітарних проблем Збройних Сил України. Обрала шлях військового психолога.

– Армія не була мені чужою. Ще змалку я переглянула дуже багато фільмів про Другу світову війну і виховувалася на таких кінострічках. Багато років займалася військово-історичними реконструкціями – сучасним видом молодіжного дозвілля, який поширився серед людей, що захоплюються історією, романтичним духом середньовіччя й мистецтвом. Тож до військового середовища адаптувалася швидко, – стверджує Ольга.

Свою роботу з бійцями АТО Ольга розпочала у відділенні психіатрії Київського військового госпіталю. Працювала із добровольцями, які пройшли через полон бойовиків та мали важкі психологічні травми. Вона зізнається, доводилося спілкуватися з людьми, котрі, побачивши усі жахіття війни, замикалися в собі й неохоче йшли на контакт. Для військового

психолога – це був перший досвід. Своє «бойове хрещення» Ольга пам'ятатиме довго.

У шпиталі вона зустріла воїна із доволі складною психологічною травмою, який весь час мовчав. У таких випадках психологу потрібно бути дуже обережним і сприймати постраждалого таким, яким він є в ту мить. Ольга не змушувала розповідати про пережите, а лише намагалася стати для нього найближчою людиною. Через деякий час боєць

усміхнувся і промовив довгоочікувані слова: «Біля вас добре!».

— Правду кажуть, щоб достукатися — іноді потрібно разом просто помовчати... — згадує психолог. — Ми перекинулися кількома словами — і хлопець змінився. Він розповів про полон, знущання терористів над ним і товаришами. На основі почутого я складала паспорт особи, який включав дані про бойовий досвід, місця перебування, обставини отриманих травм, виявлення перших ознак посттравматичного стресового розладу в людини. Цю інформацію ми залишали лікарям і стаціонарним психологам госпіталю, які щоденно працювали з воїнами до повного одужання.

Упродовж березня-квітня 2015 року Ольга у складі групи морально-психологічного забезпечення вперше потрапила в зону проведення антитерористичної операції на Маріупольський напрямок — в сектор «М». Чермалик, Павлопіль, Сартана, Гранітне, Лебединське... Життя серед снарядів і мін у цих населених пунктах,

що стали мішенню для важкої артилерії російсько-терористичних військ, Ольга бачила на власні очі. А поїздки до українських захисників у багатостраждальне Широкине, яке стало найгарячішою точкою країни та не сходило зі стрічок новин вітчизняних та світових ЗМІ, назавжди закарбувалися в її пам'яті. Працювали четвіркою: Ольга, двоє полковників та військовий капелан з Львівщини. Працювати починали рано. О 8-й годині вже були на взводних і ротних опорних пунктах переднього краю. Тоді захисники Маріуполя вкрай потребували їхньої допомоги.

— З хлопцями проводили бесіди, консультації, роз'яснення інформації, тестування. Робили все, щоб бійці розуміли, що їх чують, допомагають, підтримують. Були випадки, коли багатьом здавалося, що коли він висунеться з окопу, то саме в нього прилетить міна або снайперська куля, що саме йому не жити. Це сковувало волю і могло призвести до втрат людей, які знаходяться поруч, — розповідає Ольга Швець. — Тому ми робили все, щоб повернути бійців до нормального стану, згадати для чого і заради чого вони тут, допомогти ухвалити правильні рішення і подолати страх.

Цей випадок трапився у селищі Зоря, що знаходиться північніше Маріуполя. Під час практичного заняття з піхотинцями один з військовослужбовців, узявши до рук простий цвях, почав агресивно

карбувати ним по дерев'яному столу. Своєю поведінкою український захисник привернув до себе увагу психологів. Ольга підійшла до вояка і промовила:

«Привіт, Іване! Прошу твоєї поради як досвідченого бійця...» В той момент піхотинець здивовано прошепотів: «Невже моя думка потрібна людям не тільки на передовій?» Їхня розмова тривала дві години...

— Ми «намотали» не один десяток кіл навколо розташування. Плавню перейшли до розмови про службу бійця. Він виявився снайпером. Виходив на завдання у ворожий тил на кілька днів. Був двічі поранений. Вкопувався в землю, лежав на снігу, по ньому ходили ворожі диверсанти. Напруженість відчував таку, що можна перекусити метал. На кожен шурхіт реагував гостро. Адреналін зашкалював. Без драйву він не міг жити, — продовжує Ольга. — Я дала воїну виговоритися, підтримала і сказала, що його чекають вдома. Психологічний стан покращився.

Він вислухав мої поради і настанови, як самому регулювати втому і виснаженість. Потім знов виконував бойові завдання, поки не демобілізувався.

Під час перебування у військових частинах на Приазов'ї до Ольги та її колег часто зверталися бійці з різними скаргами. Неодноразово вони виконували роботу тактичних медиків та проводили для бійців профілактику негативних станів: масажували спинний пояс, плечі і ноги, втамовували головний біль, звільняли тіло від м'язових «зажимів». Вона добре пам'ятає момент поблизу Широкиного. Допомоги військових психологів попросив двадцятилітній юнак, якого мучили судоми і «дерев'янили» ноги. Пацієнту не відмовили та ще й пожартували: «Ласкаво просимо! Через тіло вилікуємо й душу!».

— Хлопчина прийшов до нас прямісінько з поста. На його прикладі ми показали бійцям, як правильно знімати болі. Бійця поклали на живіт, а товариш, ставши стопами на ноги, почав розминати м'язи. Далі — перейшов на спину. Через дві-три хвилини юнак відчув полегшення. Він підвівся, розпрямив плечі і гукнув: «Це було суперово! Тепер буду лікувати своїх!» Одягнув жилет і каску, взяв автомат і побіг тримати оборону. Через кілька днів ми знову побачилися. Він пригощав шоколадом і запрошував скуштувати обід, — згадує військовий психолог.

...Влітку 2016 року військовий психолог Ольга Швець провела десятки інформаційних заходів, тренінгів, співбесід з демобілізованими бійцями на Донецькому напрямку й на Луганщині. Тоді ця робота була надзвичайно важливою і відповідальною, адже йшлося про адаптацію мобілізованих до мирного життя. Зазвичай людям, які пройшли запеклі бої і повертаються додому, притаманні агресивність, запальність, напади гніву, стан тривоги, порушення сну, розсіяна увага... Довгоочікуваний «дембель» інколи стає

серйозним випробуванням для бійців. Швець впевнена: відразу переходити з військових на мирні рейки важко.

— Один воїн прибув у коротеньку відпустку і потрапив на весілля товариша. Можна зрозуміти, що сам захід викликав у гостя суперечливі почуття, адже вчора він дивився в очі смерті, а нині вже бенкетує з дівчатами, піснями, танцями. У розпал веселощів по сусідству несподівано вибухнув газовий балон... Реакція хлопця на звук була настільки сильною, що той не міг поворухнутися й у стані ступору потрапив до лікарні. — продовжує співрозмовниця. — Інший боєць гостював у батьків на зимові свята. Родичі готувалися до Різдва й закололи поросся. Коли фронтовик побачив кров і відчув запах, він отетерів. Думками повернувся туди, де бачив смерть. Це негативно вплинуло на його психіку. Дякувати Богу, обидва живі... На передовій ці люди були гранично зібрані і готові до будь-яких несподіванок. А тут же мирне життя, весілля, свято, родина...

... У зоні АТО Ольга Швець провела понад сім місяців. Про свою першу поїздку на Донбас рідним не розповіла. Не хотіла хвилювати, все тримала в таємниці. Та коли мама запитувала, де вона, відповідала, що на полігоні у Дніпропетровську. Лише після повернення із сектору «М» поділилася секретом. Ольга пишається своєю сім'єю, яка завжди її підтримує та надихає на добрі справи. Проте найбільша гордість Ольги — донька Анастасія. Каже, що Настя щодня телефонувала їй у зону АТО, розповідала як минув день та з нетерпінням чекала маминого повернення, аби знову бути разом.

На Донбасі Ольга Швець пережила різні ситуації, проте завжди з усмішкою згадує свою роботу на передовій. Там вона зустріла нових друзів, там у неї з'явилася ще одна сім'я — фронтова, там на жаль, втратила і побратима... Вона погоджується: війна змінила долі багатьох, однак їй не під силу зламати український дух!

— Кожній людині Господь дає стільки випробувань, скільки вона може витримати. Війна на Донбасі — це не лише складні життєві ситуації, а й щоденний набір стресів, до яких приходиться адаптуватися. Але ми, українці, не зламалися і всі ці випробування проходимо достойно. Вірю, що ми переможемо в боротьбі за свою незалежність і краще майбутнє, — впевнена військовий психолог.

Олег СУШИНСЬКИЙ

Молодший
сержант
Віктор Кардаш
тільки вдягнув
протез, одразу
встав і пішов!

НАГЕНДЕР
ПАРАШАР:

«ІНДОБАНДЕРІВЕЦЬ»-
ПРОТЕЗИСТ

На лікаря в приймальні очікує молодший сержант Віктор Кардаш, який повернувся з фронту із тяжким пораненням. Розвідник під час виконання бойового завдання втратив ногу. Тоді життя чоловіка розділилося на «до» і «після». «Буває, сиджу, і раптом п'ятка починає чесатися. І не легенько, а добряче так. Дуже хочеться почухати, а не можу», – згадує військовий перші дні після поранення. Фантомні болі ще довгий час мучили ветерана АТО. Кардаш став одним із кількох сотень учасників неоголошеної війни на Сході, що потребували термінового протезування.

Галузь виробництва протезів в Україні імпортозалежна. 95% комплектуючих поставляють із-за кордону, серед них 30% – й досі з Росії. Рашистські «старші брати» спочатку знищують міста і селища, калічать наших бійців «Градами» й «Буратінами», а потім у них же ми закупаємо протези для поранених.

Якщо на вулиці опитати пересічних українців, де краще протезуватися – вдома або за кордоном, більшість з них відповість, що за кордоном. Спрацьовує стереотип, що в нас усе погано. Але протез – не іномарка. Тим більше, що майже всі комплектуючі – імпорتنі, які потрібно скласти в Україні у готовий виріб. А тут все залежить від майстра.

Людям з інвалідністю (яких налічується близько 600 тисяч) держава гарантує безкоштовне забезпечення технічними засобами реабілітації. 2016 року планувалося забезпечити ними близько 230 тис. інвалідів, з них 317 учасників АТО. На ці потреби запланували використати 915,5 млн грн. Серед видатків окремими рядками прописувалися кошти на протезування учасників антитерористичної операції за кордоном. Приміром, 7 млн

грн виділили 2014 року (щоправда, тоді не використали жодної гривні, адже «готових до протезування бійців за медичними показниками не було»). У 2015-2016 рр. на ці потреби заклали по 150 млн грн (з них 2015 року освоїли близько 19 млн грн, а невикористані кошти пішли на «інші потреби»).

У чому ж причина такої незатребуваності програми, якщо 2015 року за кордоном протезували лише одинадцять учасників бойових дій? Чиновники пояснювали це тим, що бійцями опікуються... волонтери, і тому вони допомоги не потребують. Де ж поділися «непотрібні» 130 млн грн?

У Міністерстві соціальної політики стверджують, що невикористані гривні 2015 року за рішеннями уряду перенаправили на інші цілі. Приміром, 33 млн 700 тис грн «інвалідських коштів» було направлено на закупівлю житла для сімей загиблих в АТО. Справа, без сумніву, потрібна. Але хотілось би мати докладний звіт, яке житло було закуплене і для кого.

Для експертної комісії з протезування Державної служби у справах ветеранів основним завданням є саме розгляд заявок на протезування за кордоном і

направлення бійців до того чи іншого виробника. Для цього застосовуються тристоронні договори – з іноземними протезистами, Україною та бійцем. 2015 року заявки надійшли лише від двох постачальників: фірм CORPORA та OTTO BOCK. За даними Рахункової палати, тоді ж було використано аж... 4,4% коштів. Чиновники стверджують, що така катастрофічна ситуація виникла тому, що майже всі технології протезування в Україні присутні, а відправляти за кордон можна лише з надскладними випадками. Чому ж тоді після провального 2015 року наступного знову було виділено аналогічну суму – таємниця.

У серпні 2016 року на прийом в комісію прийшов учасник АТО Андрій Р. В італійській фірмі CORPORA йому виготовили і поставили міоелектричний протез плеча (працює на електроніці). Фахівці обіцяли, що невдовзі відкриють сервісний центр у Києві, адже виріб потрібно обслуговувати, до того ж максимум через 4,5 року, як і інші протези, його треба замінювати на новий. Сервісу нема й досі, прооперована кінцівка змінила форму, і людина три місяці мучиться зі шматком дорогого пластику замість протезу. Що робити представникам комісії? Ветеран вимагає назвати дату, коли буде відремонтований протез. Три листи виробнику направили, але відповідь так і не отримали, більше комерційних заявок від горе-комерсантів не розглядають. Але як відремонтувати протез? Судитися? Суд триватиме роками, а рішення потрібне тут і зараз. Надати можливість відремонтувати на іншій фірмі? Виробник не дає права проводити гарантійний ремонт на території України, а це означає, що рік гарантії спливає, через що цей ремонт може стати останнім. І головне – чим за нього заплатити іншій фірмі, адже протез повинні обслуговувати саме виробники, і безкоштовно? Вирішили спробувати вплинути на підрядника через МЗС України

та Консульство Італії. І в цей же день подає комерційну пропозицію інша італійська компанія – ІТОР. Її сервісний центр у нас також відсутній, але іноземці знову переконують, що все зроблять, але з часом. І лобіюють цю чергову «спокусливу» пропозицію ті ж «благодійники», що клопотали про CORPORA. Члени комісії цього разу пояснили, що без сервісного центру в Україні справу вести не будуть.

Дійсно, по складних міоелектричних протезах рук в Україні взагалі відсутні гарантійні центри і є тільки декілька протезистів, які можуть здійснювати сервісне обслуговування (наприклад, відрізана по лікоть рука схудла, треба підігнати виріб під нові параметри). А от з гарантією на електроніку все складніше – протез для здійснення ремонту повинен відправлятися саме виробнику.

Які варіанти вирішення проблеми? Припинити дію програми до відкриття центрів? Відправляти й надалі ремонтувати за кордон?

допомогли створити власну сучасну систему навчання.

«КОЛІБРИ» І «ОРЛИ» ОСЕЛИЛИСЯ В КИЄВІ

Відомий в Україні протезист Нагендер Парашар переконаний, що нерідко протезування за кордоном виявляється невиправдано дорогим і неефективним. Тому сім років тому пан Нагендер вирішив вести цей специфічний бізнес в Україні. У самісінькому центрі столиці він розгорнув потужності для виготовлення сучасних протезів. Колишній інженер-знавець авіаційної техніки розробив свої ноу-хау – 3D-колінні вузли з

«розетки», обслуговування комп'ютеризованої техніки складне, протез важкий. За перший рік його використання висока ймовірність того, що доведеться виріб до трьох разів підганяти під прооперовану кінцівку. А невеликі підгонки можна очікувати ще частіше. І в підсумку інвалід отримує таке собі коштовне «декоративне ядро».

Сьогодні фірма винахідника ТОВ «Парашар Індастріз» виробляє комплектуючі до протезів), а інша – ТОВ «Без обмежень» виготовляє унікальні колінні вузли. Парашар називає їх пташиними іменами – COLIBRI («Колібрі»),

Продукцію ТОВ «Парашар Індастріз» закуповують в Японії, Франції і Німеччини

Змінювати нормативну базу? Передавати бюджети саме українським протезистам? Напевне останній варіант є більш прийнятним. Будь-яка країна намагається підтримати власного виробника, і тільки ми звертаємось до іноземців. На це були причини, адже неоголошена війна на Сході внесла свої корективи в налагоджену роками роботу. Сьогодні потрібно запрошувати закордонних експертів в Україну, щоб вони

мінімальною вагою і максимальним рівнем мобільності. Його, уродженця Індії, випускника столичного Національного авіаційного університету, за патріотизм друзі і колеги жартома називають «індобандерівцем».

На думку пана Нагендера, встановлення міоелектричних протезів не завжди доцільне. Він стикався із випадками, коли люди від них відмовлялися. Пациєнт постійно залежить від

STARLING («Шпак»), EAGLE («Орел»). Каже: «Щоб ЛІТАЛИ!»

У майстерні кожен протез виготовляється індивідуально. Підприємство має великий потенціал виробничих потужностей, кваліфіковані кадри, досвід, володіє новітніми технологіями. В обладнаному реабілітаційному центрі є майстерня і зали відновної терапії, де задіяний цілий ланцюг людей. По-перше, там працює лікар, який вивчає пацієнта, робить зліпок для протезу на ампутовану кінцівку. Потім його виготовляють, приміряють, і людина починає до нього звикати під наглядом фахівців.

Колінний вузол COLIBRI («Колібрі») українських винахідників найлегший у світі – важить лише 230 г! STARLING «Шпак» також є достойною альтернативою аналогам

Протезист Нагендер Парашар розробив ноу-хау – 3D-колінні вузли з мінімальною вагою і максимальним рівнем

колінних вузлів такого класу не тільки російського виробництва, а й навіть зразкам авторитетних іноземних лідерів. Яскравим свідченням цього стала увага до українського стенду ТОВ «Парашар Індастріз» на міжнародній спеціалізованій виставці ортопедичної і реабілітаційної техніки OT World 2016 у Лейпцигу (Німеччина), де вперше за 25 років були представлені українські вироби.

НУ-ХАУ, В ЯКИХ НАДМАЛА ВАГА МАЄ ЗНАЧЕННЯ...

Останньою оригінальною розробкою колективу конструкторів товариства став колінний вузол EAGLE «Орел». Це аналог англійського VGK. Головною його перевагою є вага. Замість 1490 г, як у британського «колеги», він важить тільки 980 г! Завдяки використанню ультралегких і водночас міцних, як у літакобудуванні, матеріалів цей виріб найлегший у світі у своєму класі мобільності, який дозволяє його власнику не лише ходити пішки чи кататися на велосипеді, а й навіть тренуватися на тренажерах!

Молодший сержант Віктор Кардаш знайшов своїх лікарів-винахідників випадково. Колишній хореограф із Миколаєва добровільно пішов захищати Батьківщину і невдовзі під Маріуполем отримав поранення. В Дніпрі зробили кілька операцій, потім доправили до Києва. Кілька днів трималася температура 40°. В госпіталі військові медики попередили – або ще максимум місяць житимеш, або потрібно ампутувати ногу вище коліна. Операція відібрала в хлопця професію, але не жагу до повноцінного життя. Чоловік почав шукати варіанти протезування, які б дозволили йому не втратити максимально звичну для нього активність.

– Спочатку лікарі вирішили встановити мені протез вагою майже у 2 кг, – згадує боєць. – На експериментальне підприємство пана Нагендера я натрапив випадково. Із брошури, що розповсюджували в госпіталі волонтери, я дізнався про продукцію його підприємств. Так я став одним із перших, кому встановили цей надлегкий і надсучасний протез. Я тільки-но вдягнув свою нову «орлину» «ногу», відразу встав і пішов!

Індус постійно вдосконалює свій професіоналізм. У Сполучених Штатах освоїв практику лікування гіпнозом. Своїм першим пацієнтам – учасникам АТО Віктору Кардашу, Сергію Бухоньку та Максиму Залеському вилікував фантомний біль втрачених кінцівок.

– На здоров'ї економити не можна, – вважає пан Нагендер. – Граничні ціни, за якими безоплатно надаються протези для інвалідів, коливаються в межах від 4,8 тис. до 140 тис. грн. Але для учасників АТО ціну збільшено в рази. Разом із вартістю реабілітації витрати можуть сягати двох млн грн. Ми закуповуємо німецькі, американські і англійські комплектуючі. Карбоновий протез витримує 150 кг статичного навантаження. Раніше з такого матеріалу робили ракети та супутники. Зараз – FERRARI, LAMBORGHINI, гоночні машини для «Формули-1» і... протези. Наша мета – зробити так, щоб перехожі навіть не могли здогадатися, що людина користується протезом.

Те, що досі не всі бійці АТО пройшли протезування, військові медики й фахівці-протезисти пояснюють тривалістю лікування прооперованих кінцівок. Вони повинні повністю загоїтися, а військовослужбовець пройти курс реабілітації. Тобто українським фахівцям роботи вистачить на роки, зважаючи ще й на те, що виробити максимум через 4,5 року доведеться замінювати на нові.

...Віктор Кардаш кожного дня поспішає на роботу. Він працює у фірмі свого колишнього лікаря пана Нагендера. Допомогає бійцям, що втратили на війні кінцівки, пройти шляхом, який подолав сам. Перехожі, коли їх швидкою ходою обганяє хлопець, навіть не підозрюють, що той втратив ногу. Життя продовжується! Життя без обмежень.

Юрій КУЗНЕЦОВ,
Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО (фото).

Рядки, народжені душею

Журнал «Військо України» друкує твори як професійних поетів, так і пересічних людей, чиї серця відгукнулися на події Майдану та війну на Сході. Воїни - поети, які сьогодні в бою доводять вірність Україні та її народові, своїми віршами надихають на перемогу побратимів. Кожен їхній рядок бентежить свідомість і змушує замислитися, наскільки важливими для нас, українців, є нині слова: **Нація, Свобода, Гідність, Перемога, Батьківщина!** В унісон з усією Україною б'ються сьогодні серця і зовсім юних поетів. Війна на Донбасі змусила їх писати не про перше кохання, а про мужність українських воїнів – захисників рідної землі.

Журнал «Військо України» публікує добірку віршів, які вийшли у спеціальній збірці «Паросток» – альманасі літературної вітальні «Іскринка», що видає у Чернігові Центральна бібліотека для дітей ім. Довженка. Твори юних поетів вражають щирістю й відкритістю, вони сповнені ніжності та легкості, любові та віри. Хочеться, щоб якомога більше військовослужбовців їх прочитали

УКРАЇНІ

У майбутньому моя країна
Очиститься від бруду,
Розквітне ненька-Україна
і заживуть щасливо люди.
Нову державу побудують,
Де буде лад і спокій.
А поки нелюди панують,
Йде бій на смерть жорстокий.
Допоки згряє кримінальна
Державу розкрадає,
Людей, катуючи брутально,
Нам спокою немає.
Але згадаємо ми все
Утому, біль та втрати,
Країна нам – понад усе!
Вона – безсмертна мати.

Ворошило Анастасія,
ЗОШ №20, м. Чернігів

МУЖНІ ГЕРОЇ

Небо синє, пшениця у полі.
Раптом стихло, у полум'ї все.
Та ні кроку назад, бо назавжди –
Україна понад усе!
Не зламати мужніх героїв,
Захистить нас надійне плече,
Тих, хто нині в бою і для кого –
Україна понад усе!
Хто з війною прийшов, той загине
Або непомітно втече,
Буде знати, для всіх українців –
Україна понад усе.

Ворошило Анастасія,
ЗОШ №20, м. Чернігів

МАТИ СИНА ПРОВОДЖАЄ

Яскравий місяць ще не виглядає
І тільки вогник у вікні горить –
Це мати сина проводить
Кордони рідні боронить.
Повернеться – вона це точно знає,
Та котиться сльоза у неї по щоці.
А перемога коштує немало,
Ціну життя кладе на терези.
«Синочку, любий, я тебе чекаю!»
А серце так тріпоче і болить.
«Матусю! Ви не плачте, мамо,
Моя мета – кордони боронить».

Попова Маріанна,
ЗОШ №20, м. Чернігів

НАМ ТРЕБА ПАМ'ЯТАТИ ПРО МИНУЛЕ

Ми дуже часто забуваємо, що було,
Ми просто пропускаємо повз вуха...
Ми летимо, несемося, женемося
За чимось незбагненим, відчайдушним.
Як нам не вистачає тої миті,
Щоб зупинитися, прислухатись, згадати,
Щоб не було чим потім нашим дітям
Усе життя ганебно дорікати.
Щоб нам від них не заховати очі,
Щоб не питали нас: «Чого ви? Як могли?»,
Щоб нас не проклинали позаочі,
А, навпаки, пишалися вони.
Нам треба зберегти і сотворити
Історію свою лиш самотужку,
Щоб, згадуючи славу днів минулих,
Нам впевнено дивитись у майбутнє.

Савченко Данііл,
ЗОШ №20, м. Чернігів

ГОРДИСТЬ МОЯ – УКРАЇНА

Кожна людина має країну.
Кожний із нас має дім і родину.
Араби, французи, корейці та німці:
Всі люблять свій край, а найбільше – вкраїнці.
Я ж українець і тут я зростаю.
Люблю Україну і нею пишаюсь.
За щедри лани, за високі гори,
Глибокий Дніпро і зелені діброви.
Нашу країну не можна здолати.
Честь українця – її захищати.
Душу і тіло положим в бою
За Батьківщину, за неньку свою.

Мілованов Павло,
ЗОШ №20, м. Чернігів

В УКРАЇНІ БУДЕ СПОКІЙ

В Україні буде спокій.
Прийде мир і на Донбас.
Мирно будуть спати діти.
Крим повернеться до нас.
Буде зроблено ці кроки,
Та на все потрібен час.

Яковенко Анастасія,
ЗОШ № 10, м. Чернігів

ТАМ ЧУТИ ПОСТРІЛИ У СНАХ

Там чути постріли у снах,
І видно плями крові на світанку...
То увійшла війна до нас,
Вона калічить, нищить й убиває.
А чорні хмари засувають небо,
І сонечко не світить більше там...
Де зараз українська воля?
Коли забудем слово те – війна?
Хто винуватець того всього?

Це все так складно пояснить...
Ми лише хочем спокою і миру,
Та їх ніхто не воскресить.
В обіймах матері, неначе у броні
Тікають й дітки зовсім ще малі.
В очах у них беззахисність і сльози,
Вони не винні. Може, досить?

Грищенко Анна,
ЗОШ №20, м. Чернігів

Я – МАЛЕНЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ

Я – маленький українець.
Хоробрий я, хоч і малий.
І мову я люблю вкраїнську,
І все, що бачу навкруги.
Я дім свій боронить готовий
І вдень, й уночі, й повсякчас,
За рідну матінку – Вкраїну
Я боротимусь весь час.
І ворогам нас не здолати,
бо ми є непокірний рід.
І ми одержим перемогу.
Про це дізнається весь світ.

Таранов Богдан,
ЗОШ № 10, м. Чернігів

НАВІКИ ПЕРШИЙ

«Знакомьтесь, это я! Белобрысый, веселый, общительный, не всегда послушный. Имя у меня интересное – Степа. Так зовут и моего дедушку. Считаю, что мужчина должен быть сильным... В свободное время очень люблю играть в футбол... мечтаю стать футболистом, и еще я очень люблю свою семью: маму, папу, братика Андрюшку, дедушку и тетю. Кошку я тоже люблю, но меньше. Вот если бы мне разрешили завести собаку...»

Події 2014 року змінили життя кожного. Буревієм увірвалися воєни і в життя Степана Чубенка. Він не пішов на компроміс із совістю. Був переконаний: Краматорськ – це Україна. Коли в сусідньому Слов'янську вже панували сепаратисти, в Краматорську жоден мітинг на підтримку соборності та незалежності рідної держави не проходив без голкіпера юнацької команди «Авангард» та його друзів з ультрас. У квітні 2014р. російські найманці з так званими «козаками» почали окупацію міста. Краматорськ хаотично обстрілювали. Найскладніше доводилося людям похилого віку. Саме для них Степан із хлопцями облаштував старе бомбосховище, допомагав долати сходи, слідкував, щоб завжди була вода.

*Я звичайний українець,
І я мрію про одне,
Щоб на прапорі воліло
Завжди жовте й голубе
(Степан Чубенко)*

Коли будівлю Краматорського виконкому захопили озброєні бойовики, він зумів увійти до них у довіру. Був природженим артистом та мав дар спілкування з людьми. І як тільки видалася нагода, відразу зняв ненависний прапор так званої «ДНР», бо інакше, як за ганчірку, його не сприймав.

Такі сміливі та зухвалі вчинки не могли залишитися поза увагою терористів, що вважали себе господарями міста, родині Чубенків почали погрожувати. На деякий час батькам вдалося відправити Степана до діда в Росію. Та його вистачило лише на місяць. 27 травня хлопець повернувся зі словами: «Батьківщина в небезпеці, ховатися, як щур, не буду». Погрози

продовжились. На початку липня родина нарешті вмовила Степана поїхати до друга в Київ. Та невдовзі Краматорськ звільнили від окупантів. Зі столиці він повертався 23 липня, поїзд прямував через Донецьк...

Пізніше стане відомо, що в Донецьку Степана затримали за синьо-жовту стрічку на дорожньому рюкзаку та шарф футбольного клубу. Одразу почали бити. Потім перевезли в Горбачево-Михайлівку, начебто на риття окопів. І за весь час ніхто з бандитів не вважав за потрібне повідомити батьків, де знаходиться їхній неповнолітній син. Там вже не діяли закони держави, суспільства, людяності.

Як тільки надійшла звістка, що Стьопу затримали, батьки поїхали до окупованого Донецька. Очільники «народної республіки» не прагнули допомогти в пошуках,

тож шукали самостійно. В Горбачово-Михайлівці місцеві жителі тільки відводили очі, коли бачили знімок хлопця. Доводилося чергувати біля будівлі донецької облادміністрації. Саме там вдалося поспілкуватися з лідером «ДНР» О. Захарченком. Наступного дня батькам повідомили, що їхній син розстріляний.

Вбивць було троє. Дорослі озброєні чоловіки віком від тридцяти двох до сорока восьми років, а йому виповнилось лише шістнадцять...

Але як же їм було лячно, що вони зв'язали позаду руки скотчем і замотали голу юнака

його футболкою. Катами Степана стали бойовики з батальону «Керч», двоє з яких мешканці Донецька, один з Макіївки. «Борці» з фашизмом, прихильники «руського мира» без докорів сумління, з тваринною впертістю намагалися примусити 16-річного хлопця стати зрадником.

Не вдалося. П'ять куль – це всі аргументи які знайшли серед своїх «духовних скреп» потвори у відповідь на чистий погляд юного патріота. Та жодна з них не взяла гору над великим серцем та щирою душею, в яких вмістилася вся Україна.

Наприкінці вересня 2014 року батькам зателефонували та повідомили, що злочинців затримали, готується ексгумація тіла. Її призначили на 3 жовтня. Мати Стьопи, Сталіна В'ячеславівна їздила

*Ты же знаешь, как меня зовут?
Ты ведь знаешь, куда я иду?
И ко мне со слезами придут,
Когда земля зашуршит на гробу.*
(Степан Чубенко)

на очну ставку з одним із убивць свого сина. Двом іншим вдалося втекти до Криму.

Поховали Степана Чубенка 8 листопада 2014 року в рідному Краматорську.

Вже два роки поспіль проводяться футбольні турніри пам'яті голкіпера молодіжної команди «Авангард». Організаторами виступають друзі Степана з ультрас «Краматорці» за підтримки патрі-

отично налаштованої громадян міста.

«Навіки перший» – саме за таким номером знають хлопця в усіх містах, де грає краматорська команда.

Також нещодавно невеличким накладом, мама Стьопи власним коштом видала збірку віршів, написаних хлопцем та присвячених йому.

Своїм друзям по команді Стьопи якось сказав: «У житті є три святині: Вітчизна, батьки і Бог». Жодній з них він не зрадив.

2015 року була запроваджена українська недержавна нагорода «Народний герой України». Протягом 2015-2016 р. нею було відзначено 261 особу, серед яких військові, медики, журналісти, волонтери, політичні та громадські діячі. Наймолодший Народний Герой України – Степан Чубенко, нагороджений цією відзнакою посмертно. Воротар юнацької футбольної команди «Авангард», поет, надійний товариш та люблячий син... Йому завжди буде 16...

Валерія КРОТЧЕНКО

Справжній еллін БУМБУРАС

Життя людини вимірюється не прожитими роками, а добрими справами, зробленими нею, стверджував свого часу давньогрецький філософ Сенека. Слова великого пращура поділяє і пан Пантелеймон Бумбурас. Асоціація грецьких товариств України, яку він очолює реалізувала і продовжує реалізовувати чимало благодійних проектів

На запитання, навіщо це йому, він з притаманною еллінам емоційністю відповідає:

– Більше 20 років живу в Україні, вона вже стала для мене другою Батьківщиною, маю серед українців не лише ділових партнерів, а й друзів. Моя благодійна діяльність почалася задовго до війни на Сході України. Після по-

чатку бойових дій, перших поранень і жертв серед мирних жителів, після моєї поїздки до району АТО, я зрозумів, що передусім слід допомагати пораненим військовослужбовцям та місцевому населенню. Намагаюся допомагати всім, хто до мене звертається.

Сьогодні на рахунку благодійного «Фонду Бумбураса» десятки добрих справ.

Лише упродовж березня-вересня 2016 року він передав військовим госпіталям Києва, Дніпра, Маріуполя лікувальних препаратів та медичного устаткування на суму понад 5 мільйонів гривень. Сьогодні в районі прове-

дення антитерористичної операції розгорнуто кілька військово-польових шпиталів, де наші поранені солдати й офіцери отримують першу допомогу. Зважаючи на її важливість у справі збереження життя людей, Асоціація теж надала їм та медичним пунктам, які входять до складу частин, допомогу у вигляді медичного обладнання, витратних матеріалів, антибіотиків широкого спектру дії, ліків від застудних захворювань, опіків тощо.

У Національному військово-медичному клінічному центрі «ГВКГ» МО України за час бойових дій на Сході країни пройшли лікування майже 10 тисяч вояків. З них чимало таких, які знаходилися на межі життя і смерті.

– Дуже вдячний пану Бумбурасу за ту допомогу, яку він надає нашому закладу, – говорить його начальник генерал-майор медичної служби Анатолій Казмірчук. – Саме завдяки таким небайдужим

людям, які проблеми інших людей сприймають як власні, ми, військові медики, зберігаємо чимало людських життів.

Пана Бумбураса можна зустріти і на підконтрольних українській владі територіях Донбасу. Наприклад, його добре знають у школах Старогнатівки, Авдіївки, Мирного, Новоселівки, Кам'янки та інших. Приїздить він, звісно, не з порожніми руками: подарував їм десятки комп'ютерів, ноутбуків і ксероксів. Діти з малозабезпечених, неповних сімей, які проживають в зоні АТО, завжди в центрі його уваги.

— Нам, дорослим, за все життя не довелося пережити стільки лиха, скільки цим дітям, — каже Пантелеймон Васильович. — Адже у свої 10-12 років вони вже знають що таке «Гради». Я свідомий того, що діти — це наше майбутнє. Ми, дорослі, повинні забезпечити їм гідне життя та освіту.

Саме під впливом знайомства з дітьми, які проживають у прифронтовій зоні, він ініціював ще один напрямок роботи — надання їм фінансової допомоги. Упродовж 2016 року 100 дітей з малозабезпечених, неповних сімей та діти-сироти отримували від фонду грошові виплати.

За сприяння пана Бумбураса влітку понад 300 дітей з грецьких сіл Новоселівки, Сартани, Камінки, Бугаса, Старого Криму, розташованих поблизу лінії розмежування, відпочили в таборі «Брусіно», що знаходиться на березі Сіверського Донця.

До речі, будівельна компанія Пантелеймона Васильовича брала активну участь у спорудженні взводних опорних пунктів у районі Маріуполя, виконувала інші відповідальні завдання, пов'язані з обороноздатністю цього та інших міст Донбасу.

— Ми приходимо в це життя, яке таке коротке, творити добро, — розмірковує пан Бумбурас. — Тож треба поспішати. Буду допомагати доти, доки Бог даватиме сили.

Сергій ВАСИЛЬЧУК

Одного осіннього дня на площі біля Запорізької ОДА з'явилася незвична конструкція – трон. Зварений із уламків снарядів, зброї та інших речей, що нагадують про бойові дії на Сході країни, він став не лише символом війни

«ГРА ПРЕСТОЛІВ» ПО-ЗАПОРІЗЬКИ: ТЕПЛОВІЗОРИ ЗА ТРОН

Історію створення трону повідав Сергій Брегета, чия волонтерська діяльність передбачала постійні відвідування зони АТО:

– Волонтерам часто доводилося бувати на передовій та ставати свідками прильоту з боку ворога різного роду «подарунків». Ідея створення такого трону спала на думку Денису Буштецю, одному з наших колег по волонтерському табору. А його прототипом послужив трон із серіалу «Гра престолів».

В основу композиції переважно лягло все те, що прилітало з ворожого боку, але дещо взяли і з наших арсеналів. Це гільзи, 120-міліметрові міни, уламки динамічної броні танків, запчастини з техніки, яка вже не підлягала відновленню тощо. Всі ці «вісточки» звозили до одного із селищ Запорізької області, де впродовж трьох тижнів досвідчені зварювальники надали нешляхетній купі металу вигляд трону. Виріб виявився нелегеньким – його вага перевищує більше 700 кг.

І вже як артефакт на евакуаторі, наданому командиром одного з полків, трон повернувся на ту ж позицію, де були зібрані його складові. Це військовий полігон за кілометр від донецького аеропорту, на якому дислокується

ся 72-а Білоцерківська бригада. Там трон ніс свою службу як «солдат» інформаційної війни. Репортажі за його участю зняли представники багатьох ЗМІ, зокрема і закордонних, таких, наприклад, як «Аль-Джазіра», що доносять своїм глядачам та читачам правдиву інформацію із зони АТО.

– Коли ж трон став не менш популярним, ніж актори серіалу «Гра престолів», його виставили на аукціон. Хлопцям на позиціях дуже потрібні тепловізори, тому саме їх вирішили закупити на вичурчені кошти, – підсумував Денис Буштець, автор ідеї трофейного крісла.

Слід зазначити, що думки жителів та гостей міста, які підходили до трону подивитися та примоститися, стосовно значущості такого заходу розділилися. Одні були впевнені в необхідності якомога більше нагадувати про події в зоні АТО, адже поки хлопці стоять в обороні цих рубежів, ми можемо спокійно жити. На думку других, наше життя сьогодні і так занадто мілітаризоване. Проте в будь-якому разі люди наповнювали ящик від набоїв, що стояв біля трону, купюрами різного номіналу. А це означає, що в нинішню холодну пору року, коли

замовлень з передової надходить набагато більше, волонтери зможуть доставити захисникам необхідне.

Трон пішов з молотка. Придбав його запорізький підприємець, запропонувавши суму в 150 тис. грн. А це, як мінімум, три тепловізори для наших воїнів.

Олег ЛОКТЕВ

Ленінградського чекіста дратують **НАШІ РАКЕТИ...**

Пуски українських ракет, що відбулися на початку грудня в Херсонській області, змусили занервувати російську владу: Кремль не лише засудив їх, а й спробував залякати Україну, пригрозивши завдати ударів по наших стартових позиціях...

Але це нас аж ніяк не налякало. Заплановані випробування ЗС України провели. Прояснити ситуацію, чому так істерично зреагувала на це Москва, а також відповісти на гострі запитання, пов'язані з оснащенням нашого війська сучасними зразками озброєння і техніки, ми попросили Валентина Бадріка – директора Центру досліджень армії, конверсії і роззброєння. А почалася наша розмова із запитання, чи варто нам «дратувати гусей», тобто росіян

лися на полігоні «Чауда» у Криму. 2010 року була остання спроба здійснити практичні тактичні навчання з бойовою стрільбою двадцяти частин зенітно-ракетних військ на полігоні «Чауда», але в останню мить їх скасували. Отже, упродовж 2010-2014 років бойові

обслуги ЗРВ не отримували практичного досвіду щодо використання своїх зенітно-ракетних комплексів. Це не могло не позначитись на їхньому професіоналізмі. Зрозуміло, що у гірший бік.

І якщо взяти до уваги, що потім розпочалася агресія Росії, –

– Добре, що ми нарешті почали проводити бойові стрільби комплексами протиповітряної оборони – насамперед ЗРК С-300, – говорить Валентин Володимирович. Незадовго до війни у цих військах, що входять до складу Повітряних Сил ЗС України, бойова підготовка зазнала суттєвих змін у бік спрощення. Зокрема бойові пуски – ключовий елемент вишколу – були взагалі припинені. Варто зауважити, що раніше такі тренування проводи-

2010 року була остання спроба здійснити практичні тактичні навчання з бойовою стрільбою дванадцяти частин зенітно-ракетних військ на полігоні «Чауда», але в останню мить їх скасували

то припинення через агентів впливу у вигляді «наших» колишніх міністрів оборони бойової підготовки сил ППО, аби вона не загрожувала російським літакам, звісно, є цілком логічним.

Протягом останніх двох років протистояння з РФ, під час ведення нею так званої гібридної війни, бойових пусків з комплексів С-300 ППО України також не здійснювали. Тому навчання, що відбулися, можна лише вітати. Більше того, вони мають відбуватися якомога частіше. Адже вітчизняні ППО є нашим щитом. І агресор повинен знати, які «сюрпризи» його очікуватимуть, якщо захоче завдати по нашій території ударів з повітря.

– 2012 року вийшла друком ваша книга «Щит держави», у

якій ви описували критичну ситуацію, що склалася в силах протиповітряної оборони. Чи справдилися Ваші прогнози?

– На жаль, так. У травні 2014-го дані з цієї книги стали одним із розділів дослідження, яке підготували інформаційно-консалтингова компанія Defense Express та Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння. Його назва: «Щодо зниження (часткової втрати) оборонного потенціалу України (протягом 2004 – 2014 рр.)» Його готували для відкритих парламентських слухань, представили парламентським комітетам та силовим відомствам для здійснення заходів упередження кризи. Нині це дослідження є у відкритому доступі.

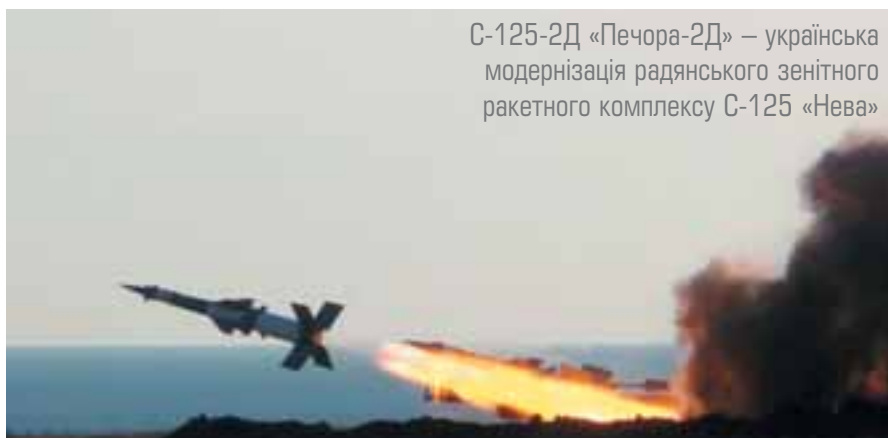

Серед іншого в ньому зазначалося: «На обліку перебуває понад 5000 зенітних керованих ракет до різних ЗРК. Зенітних керованих ракет 5В28 до ЗРК С-200В – понад 1000 од.; 5В55 до ЗРК С-300П – майже 3000 од.; ЗРК 9М8 до ЗРК С-300В – понад 800 од.; ЗРК 9М38 та 9М38М1 до ЗРК «Бук-М1» – понад 1300 од.» Ресурс ЗРК до С-300В1, С-200 ще жодного разу не подовжувався. Ці ракети використовувати не можна. 2013 року комплекси знято з озброєння.

– Невже протягом усіх попередніх років ніхто з посадовців, відповідальних за національну безпеку і оборону країни, не бачив, що ракети повільно перетворюються на брухт?

– Не зовсім так: упродовж 2007-2008 рр. за погодженням з російською стороною, де розташовані підприємства-розробники цих ракет, були завершені роботи з продовження на п'ять

С-125-2Д «Печора-2Д» — українська модернізація радянського зенітного ракетного комплексу С-125 «Нева»

років ресурсу зенітних керованих ракет 5В55 (ЗРК С-300П), 9М38М1 (ЗРК «Бук-М1»). Для С-300П він закінчився 2012 року, для «Бук-М1» — 2011-го. Щоправда, вже 2011 року представники Міноборони України зробили заяви, що запас ресурсу зенітних керованих ракет буде вичерпаний значно пізніше — на межі 2014-го. Це дозволяє зробити припущення, що така плутанина вносилася цілком свідомо, аби прикрити критичний стан справ у цьому сегменті, про який було добре відомо російській стороні. А в неї була зовсім інша мета — роззброїти, а не озброїти Україну.

Критичний стан щодо ракет ми почали виправляти лише сьогодні. Зокрема вживаються заходи стосовно «імпортозаміщення» силами вітчизняних підприємств. Але, за експертними оцінками, значно повільніше, ніж хотілося б.

Також, вкрай важливо активізувати роботи з облаштування

нового полігона всіма необхідними технічними засобами — телеметричними та іншими — для отримання даних при проведенні випробувань модернізованої та нової зброї.

— Україна здатна самостійно виробляти від А до Я ракети, покладаючись виключно на власні сили?

— У Кремлі добре відомо, що Україна спроможна запустити в серійне виробництво крилату ракету, здатну вражати цілі за 1500 кілометрів. Отримання можливості її застосування (міжнародний режим контролю над ракетними технологіями дозволяє нам створювати ракети дальністю до 500 кілометрів) — питання часу, а також переговорів.

Секретар РНБО Олександр Турчинов цілком справедливо зазначив, що для нас є пріоритетом виробництво грізної зброї, яка дозволила б виконувати не лише тактичні, але й оперативні й стра-

тегічні завдання. А все тому, що Україна здатна самостійно, без сторонньої допомоги, виробляти таку зброю, тобто ракети. Як тут не згадати, що 12 з 20 кращих ракет були вироблені саме на дніпропетровському «Південмаші». І велике щастя для нас, що за всі ці роки ми не лише не втратили наші можливості, а й розвинули їх.

Путін добре знав про стан нашої армії, її можливості, зокрема і ракетної складової. Але Україна, попри всі труднощі, змінюється. Значно швидше, ніж це міг передбачити лєнінградський чекіст. І ракетні випробування, які відбулися нещодавно, вкотре це підтверджують.

— Ми маємо достатню кількість вже не нових зенітно-ракетних комплексів «Куб» і С-125. Їх можна ще використовувати?

— Звичайно. Разом із С-300 і «Бук» — це не лише психологічний аргумент для кремлівських стратегів. Наприклад, використовуючи їх як мобільні берегові установки, а в майбутньому і на ракетних катерах, Україна могла б отримати повний контроль над акваторією Чорного моря.

Навіть якщо і не сьогодні, то в найближчому майбутньому. Настав час серйозно переглянути питання національної безпеки і оборони, час розраховувати на власні сили. Саме вони здатні охолодити гарячі голови «кремлівських вождів».

Інтерв'ю провів Сергій ЗЯТЬЄВ

КОЛИ В МОСКВІ

ЖАБИ КВАКАЛИ...

Історія відносин України із північно-східним сусідом, а також сучасний конфлікт на її Сході яскраво свідчать: саме прогалини в нашій історичній обізнаності дозволяють сусідній державі маніпулювати суспільною думкою та успішно культивувати в українському середовищі псевдонаукові теорії. Однією з них є міф про трьох братів зі «спільної колиски», що говорили однією мовою (українців, росіян та білорусів), найстаршим з яких, тобто «легітимно» керівним, був росіянин

Про що, власне, йдеться?

Ще з імперських часів російські історики намагалися довести, що саме росіяни є правонаступниками могутньої середньовічної держави — Київської Русі. Наприклад, уже на початку XIX ст. народжується відомий вислів «Київ — мати городов русских». Він належить авторству, певно, найбільш знаного російського історика М. Карамзіна і фігурує у його 12-томній «Истории государства Российского».

Проте перша серйозна наукова дискусія з цієї тематики виникла півтора століття тому. Вона розгорнулася навколо теорії російського історика і журналіста М. Погодіна. Він вважав, що населення Києва та всієї Наддніпрянщини мало саме російський етнічний характер і мешкало на цій території аж до монголо-татарської навали, після якої мігрувало на північний схід. А українці на цих землях з'явилися нібито аж у 15 ст., прийшовши з-під Карпат.

Необґрунтованість та хибність ідей Погодіна швидко довів український вчений-енциклопедист Михайло Максимович, ідеї якого пізніше розвинув філолог Агатангел Кримський.

Попри наукове спростування погодінських ідей, його тези ще багато років знаходили прихильників насамперед у політичних колах. Теорія виявилась надзвичайно привабливою для Російської імперії, оскільки дозволяла росіянам претендувати на спад-

щину Київської Русі і водночас заперечувати таке право для українців.

Проте відсутність наукового підґрунтя змусила відмовитися від неї. Натомість розпочалася експлуатація поняття спільності мови та походження трьох східнослов'янських народів, керівна роль в якій теж відводилася росіянам.

Започаткував теорію спільного походження східнослов'янських мов російський філолог Олександр Шахматов.

Згідно з цією теорією через злиття багатьох східнослов'янських племен у державі Русь у IX-X ст. виникла етномовна спільність – давньоруська народність, яка, відповідно, користувалася спільною давньоруською мовою. Після монголо-татарської навали, коли землі Київської Русі опинилися в різних державних утвореннях, почався розпад цього етномовного моноліту. В 14-15 ст. з

нього виокремилися три східнослов'янські народності, а колись спільна давньоруська мова розпалася на три окремі – українську, російську, білоруську. Тож за цією доктриною, історія окремих східнослов'янських народів розпочинається лише з 14-15 ст. Поступово ця концепція набула статусу офіційної у радянській науці. Висловлювати інші думки стало небезпечно. Проте деякі вчені все ж ставили під сумнів існування такої єдності.

Край поодиноким спробам висловлювати інший погляд остаточно було покладено у середині XX століття. Тоді світ побачила праця В. Мавродіна «Древняя Русь (Происхождение русского народа и образование Киевского государства)», в якій наголошувалось, що всі східнослов'янські народи мають єдиного предка – російський народ київських часів, або ж давньоруську народність, яка була творцем держави Київ-

Найбільш переконливо на користь українців свідчать реальні науково обґрунтовані факти.

Те, що на сучасній території України споконвіку проживали представники різних народів, а сучасні українці увібрали в себе характерні риси багатьох із них, не викликає жодного сумніву. Однак, визначаючи дату народження певного етносу, науковці насамперед оперують таким поняттям, як «тяглість». Під цим словом криється неперервність і повторюваність характерних ознак, притаманних певному населенню.

Ось таку тяглість у розвитку матеріальної культури, підтверджену археологічними знахідками (традиції виготовлення посуду, спорудження житла тощо), на українських землях можна простежити, починаючи з 6 ст. Це цілком збігається із загальноєвропейською тенденцією, оскільки зародження більшості західноєвропейських етносів припадає саме на цей час. Адже після падіння Західної Римської імперії (476 р.) та завершення великого переселення народів суспільно-політична ситуація в Європі нарешті стабілізується, виникають сприятливі умови для появи сучасних європейських етносів (французів, англійців, німців, чехів, поляків), а за цим і їхніх мов.

Хто ж були ці загадкові праукраїнці? На якому ґрунті вони сформувалися і якою мовою говорили?

Сучасні науки, зокрема археологія та порівняльне мовознавство, дозволяють отримати досить чітку відповідь на це запитання.

Сьогодні, без сумніву, можна стверджувати, що слов'яни є автохтонним населенням України. Вони з'явилися на наших землях наприкінці III тис. до н. е., ареалом їхнього розселення було межиріччя Середнього Дунаю та Тиси. Згодом слов'янські племена, відомі під спільною назвою венеди, населяли величезну територію від Вісли до Дніпра, половина якої перебувала у межах сучас-

На території сучасної Росії в часи Київської Русі мешкало безліч неслов'янських народів: жмудь, чудь, весь, меря, мещера, мурома, мордва...

ська Русь. І хоча праця піддавалася критиці в академічних колах, тези, викладені в ній, припали до душі радянським ідеологам. Адже саме така концепція здатна була виправдати претензії Росії на територіальну та культурну спадщину Київської Русі, а об'єднання українців, росіян та білорусів у межах однієї країни сприймалося як відновлення історичної справедливості.

Тож який з «братів» найстарший?

Національна історія – обов'язкова і надзвичайно потужна складова патріотичного виховання населення будь-якої країни. Саме в минулому сучасники найчастіше шукають докази легітимності існування власної держави чи володіння певною територією.

ної України. Попри численні локальні особливості, вони мали багато спільних рис у матеріальній та духовній культурах, а також розмовляли дуже близькими діалектами. Це дає підставу вченим говорити про спільнослов'янський період історії, який тривав до середини I тис. н.е. Проте вже на початку нашої ери розпочинається розмежування праслов'янської спільності на західну (поляки, чехи, словаки) і східну (українці, білоруси, росіяни), тоді ж відбувається і необоротний мовний поділ, який зберігається й досі.

Варто наголосити, що східна частина прабатьківщини слов'ян містилася на території сучасної України в межах верхнього Дністра, Прип'яті, середнього Дніпра та південного степу. На північ від Прип'яті та середньої Десни жили балтські племена, а величезну територію сучасної Європейської Росії заселяли фінно-угри. У 6-7 ст. н.е. хвиля Великого переселення народів підхопила і слов'янські племена. Так, просуваючись на північ, східні слов'яни поступово змішувались із місцевими балтами та фінно-уграми і таким чином створювали підґрунтя для формування сучасних білоруського та російського етносів. У той же час на далекій півночі біля Псковського озера та озера Ільмень з'являються предки літописних кривичів та ільменських словенів. На ці землі вони прийшли з узбережжя Балтійського моря.

Поширення слов'ян на величезних, мало пов'язаних між собою просторах, а також вплив місцевих балтських та фінно-угорських народів спричинили втрату багатьох спільних мовних

рис, притаманних східнослов'янській спільноті.

Праукраїнці ж безперервно жили в межах історичної прабатьківщини східних слов'ян, що розташовувалася між Карпата-

началося вище, з 6 ст. н.е. особливості культури східних слов'ян на цій території набули постійного і повторюваного характеру, що дає підстави говорити про початок формування українського етносу.

Паралельно із цим процесом розпочинається становлення української мови. Дослідити походження і встановити час зародження мови фактично означає простежити в тогочасній живій розмовній мові характерні ознаки, притаманні й мові сучасній.

Визначальні риси української

У ті часи книги писали однією з офіційних мов – церковнослов'янською або давньокиївською. Писати народною мовою було неприпустимо та вважалося поганим тоном. Та всі ми – люди, а людям властиво помилятися. Саме помилки, яких давньоруські книжники припускалися через те, що розмовна мова була для них настільки природньою, що її проникнення в тексти вони навіть не помічали, дають можливість простежити етапи становлення української мови

ми, Дніпром, Прип'яттю та зоною степів і розмовляли праслов'янською мовою. Крім того, вони увібрали в себе риси матеріальної і духовної культури неслов'янських народів, зокрема трипільців та іраномовних скіфів. І, як заз-

мови, як і решти східнослов'янських мов, не сформувалися в один момент. Вони пройшли тривалий період від свого виникнення до вкорінення, і відповідно, відображення (як правило, випадкового) у писемних пам'ятках. Деякі ха-

рактерні ознаки української мови з'являються ще в ранньоукраїнський період, тобто в 6 ст. н. е. Це перетворення вибухового [г] у фрикативний [ґ], а також поява українського ікавізму – перехід «ятя» в [і], зіставлення із сербською та хорватською опосередковано вказує на наявність в той час й інших мовних особливостей та навіть окремих слів, притаманних сучасній українській мові. Адже 1500 років тому предки сербів і хорватів саме з території Середньої Наддніпрянщини та Прикарпаття переселилися на Балкани. А це дає підстави припускати, що вже у 5-6 ст. населення між Дніпром та Карпатами використову-

Саме українці виступили державотворчим етносом первісної Русі, отже, по праву мають вважатися її прямими нащадками та спадкоємцями

вало у вимові ці характерні риси. Тож цілком обґрунтованим видається виведення витоків української мови безпосередньо від праслов'янської.

Наступний етап розвитку української історії пов'язаний із виникненням феодальних князівств на основі етнополітичних спільнот (союзів племен), який відбувається протягом 7-8 ст. Об'єднання цих князівств на межі 8-9 ст. сприяли народженню могутньої держави Київська Русь. Осередок її формування містився в межах Київської, Переяславської та Чернігівської земель, тобто повністю збігався із територією проживання праукраїнців. Це вже згодом до Київської імперії увійшли величезні північні території, нині заселені білорусами та росіянами. Тож саме українці виступили державотворчим етносом первісної Русі, отже, по праву мають вважатися її прямими нащадками та спадкоємцями.

Традиційне визначення народності включає ще спільність території та економічну єдність.

Спільність території держави Русь була дуже умовною. На піку свого існування вона являла собою конгломерат різних племен і народів, значна частина з яких навіть не були слов'янськими – тюрки, чудь, жмудь, весь, мурома, мордва (територія сучасної Росії). До того ж величезні простори середньовічної імперії були заселені нерівномірно і часто розділялися природними перешкодами – лісами та болотами, які в той час, за відсутності сполучення та транспортних засобів, ставали фактично нездоланними перешкодами.

Зрозуміло, що за таких умов лише правляча верхівка могла уявляти територіальну єдність держави. Звичайні ж мешканці Київської Русі, наприклад, слов'яни Наддніпрянщини та Псковщини навряд чи навіть здогадувалися про існування одне одного, а не те, що усвідомлювали свою спорідненість чи гіпотетичну ментальну близькість.

Що стосується мови, то дійсно на всій території Київської Русі існувала єдина (хоч і з локальними особливостями) давньокиївська писемно-літературна мова. Паралельно з нею функціонувала цер-

ковнослов'янська. Це були офіційні мови церковної і світської влади, культури та освіти. Це були мови книжні, проте не розмовні. Для переважної більшості населення вони були чужими та штучними, ними не користувалися в повсякденному житті. Взагалі для середньовіччя була типовою ситуація, коли мова писемна значно розходилася з живою розмовною. А от єдиної розмовної мови на всій території Русі ніколи не існувало. Переконливо свідчать про це численні діалектні особливості, які відбилися у писемних пам'ятках різних регіонів Русі, написаних «офіційними» літературними мовами.

Тож виходить, що населення Київської Русі не було єдиною давньоруською народністю, а складалося з багатьох етнічних груп, об'єднаних в одній державі.

В той же час слід звернути увагу, що етнічні процеси на півдні Русі відбувалися набагато швидше, ніж на півночі. Так, можна стверджувати, що на кінець 12 ст. етнічна культура праукраїнців фактично становила цілісність. Те саме можна сказати й про мову. Саме рубіж XI-XII ст. вчені умовно називають часом завершення формування української мови. Визначається це шля-

хом пошуку у писемних пам'ятках, що дійшли до нас, проявів живої розмовної мови, щоденно вживаної населенням в ті часи. Річ у тому, що книги писали однією з офіційних мов – церковнослов'янською або давньокиївською. Писати народною мовою було неприпустимо та вважалося поганим тоном. Та всі ми – люди, а людям властиво помилятися. Саме помилки, яких припускалися давньоруські книжники через те, що розмовна мова була для них настільки природною, що її проникнення в тексти вони навіть не помічали, дають можливість простежити етапи становлення української мови.

А таких помилок сотні в церковнослов'янських текстах, що дійшли до нас, починаючи з другої половини XI ст. (Остромирове Євангеліє 1056 – 1057, Збірники Святослава 1073 і 1076, Архангельське Євангеліє 1072 та ін.) та творах, написаних давньоруською мовою (наприклад, «Слово про Ігорів похід», XII ст.). Вони переконливо демонструють, що такі типові для сучасного українця риси рідної мови, як суто українські звуки [г], [и], [і], закінчення –ові, -еві (-єві) в давальному відмінку іменників чоловічого роду,

кличний відмінок іменників, форми дієслів теперішнього часу з м'яким закінченням -ть, а також багато інших рис були цілком звичними і для праукраїнця часів Київської Русі. Завершальним же етапом формування мови вчені вважають стабілізацію системи голосних звуків, яка на українських землях завершилася до початку XII ст.

Зовсім інакше відбувалося становлення інших східнослов'янських народів.

Особливість народження білоруського етносу полягає в тому, що він сформувався на балтському субстраті, адже слов'янське населення кривичів, дреговичів і частково радимичів було прийшлим. Вони осіли на території

(так називали Північно-Східну Русь через відокремлення лісами від центру держави) монголо-татарами 1238 р. та подальша влада Орди спричинили поглиблення культурних розбіжностей та формування в населення цих територій специфічного світосприйняття в порівнянні з південними русами – українцями. Отже російська народність, час формування якої розтягнувся з 12 до 15 ст., постала далеко за межами первісної Русі й мала з нею опосередкований зв'язок, який обмежувався тим, що ці землі певний час входили до єдиного державного утворення, на всій території якого панувало християнство з багатьма українськими особливостями.

нинішньої Білорусі, де споконвіку жили балти – предки литовців та латишів. Безпосереднім же осередком виникнення і розвитку білоруської народності та державності вважаються Полоцьке князівство, яке проіснувало з X до XIII ст.

Найскладніше відбувалося становлення наймолодшого східнослов'янського етносу – російського. Тут також відчувався сильний вплив неслов'янського населення – фіно-угрів та балтів. Через строкатий етнічний склад процес об'єднання різних племен відбувався дуже повільно, а зв'язок із центром Русі – далекою Наддніпрянщиною, відділеною нехідними хащами майже не відчувався. Завоювання Залісся

Чому це важливо?

Поінформований – значить озброєний! Цей вислів якнайкраще віддзеркалює ставлення до таких складних проблем, як походження українського народу та його мови.

Історія кожного народу містить безліч як ганебних, так героїчних сторінок. Зрілість суспільства в тому й полягає, що воно має бажання знати й усвідомлювати власну історію, а також має сміливість приймати і позитивні, і негативні її епізоди. Саме такі знання убезпечують суспільство від спроб маніпуляцій з боку політичних сил як всередині країни, так і поза її межами.

Оксана ОВСІЮК

XIV МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

ПРОВОДИТЬСЯ ЗГІДНО З РОЗПОРЯДЖЕННЯМ
КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Міністерство внутрішніх справ України

Міністерство оборони України

Міністерство економічного розвитку
і торгівлі України

Служба Безпеки України

Державна прикордонна служба України

Державна служба експортного
контролю України

Державна служба України
з надзвичайних ситуацій

ДК "УкрОборонПром"

Міжнародний виставковий центр

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР
Україна, 02002, м. Київ, Броварський пр-т, 15
М "Лівобережна"

☎ +38 044 201-11-63

✉ zbroya@iec-expo.com.ua

www.iec-expo.com.ua, www.tech-expo.com.ua

www.мвц.укр

**10–13
ЖОВТНЯ
2017**

Генеральний інформаційний партнер:

Інформаційний партнер: **ВІЙСЬКО**

Генеральний медіа-партнер: **ОХОТА&ОЗУЖИЕ**

Технічний партнер: **Realtmedia**

